

Vilniaus universiteto
Azijos ir transkultūrinių studijų institutas

Šiuolaikinių Azijos studijų programos studentė

DALIA ŠAULAUSKAITĖ

**Miao etninės mažumos ir išorės galios sąveika
turizmo kontekste: etninis panoptikonas Xijiang
kaime**

MAGISTRO DARBAS

Vadovas – dr. Vytis Silius

Vilnius 2018

Magistro baigiamojo darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro baigiamasis darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(gynimo komisijos sekretorės parašas)

Magistro baigiamojo darbo recenzentas:

.....
(v., pavardė)

Magistro baigiamųjų darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

201... m. mėn. d.
(gynimo data)

Gynimo komisijos pirmininkas:

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Šaulauskaitė, Dalia

Miao etninės mažumos ir išorės galios sąveika turizmo kontekste: etninis panoptikonas Xijiang kaime: magistro darbas / Dalia Šaulauskaitė, šiuolaikinių Azijos studijų programos studentė; mokslinis vadovas dr. V. Silius; Vilniaus universitetas. Azijos ir transkultūrinių studijų institutas. – Vilnius, 2018. – 49 lap. – Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 45 (51 pavad.).

Turizmas, etninis turizmas, etninis panoptikonas, galios santykiai, Miao, etniniai kaimai, Xijiang.

Magistro darbo objektas – galių projekcija etninio kaimo erdvėje turizmo kontekste, remiantis Kinijoje, Guizhou provincijoje esančio Miao etinės mažumos Xijiang kaimo atvejo analize. Darbo tikslas – pritaikant postmodernistinę etninio turizmo tyrimų kryptį įvertinti etninio turizmo erdvėje funkcionuojančius galių mechanizmus. Atvejo analizės (Xijiang kaimo Guizhou provincijoje) rezultatais bus siekiama pademonstruoti sisteminių išorės jėgų veikimą erdvės socialinei tvarkai projektuoti bei palaikyti.

Naudojant Michel Foucault suformuluotą institucinės galios sampratą ir pritaikius panoptikono modelį Xijiang kaimo analizei, prieita prie išvados, jog žinojimas apie Miao etninę mažumą yra kuriamas per valdžios mechanizmą. Etninės Identifikacijos projekto rezultatas – aiškiai artikuliuotas Kinijos, kaip multietninės valstybės, naratyvas. Miao etninė grupė, būdama šio naratyvo dalimi, disciplinuojama bei kontroliuojama struktūrizuotose kultūrinėse erdvėse. Tematizuotos erdvės – Xijiang kaimo atveju, egzistuoja tiek fizinės, tiek nematerialios priemonės socialinei inžinerijai vykdyti.

Magistro darbas naudingas akademikams, siekiantiems tyrinėti Kinijos etninio turizmo galių mechaniką ir lokalizuoti konkrečios etninės mažumos ir erdvės disciplinuosumą.

TURINYS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	5
LENTELIŲ SĄRAŠAS	6
ĮVADAS	7
1. Etninio panopticismo vieta galios santykių teorijų kontekste	10
1.1. Modernistinės radikaliųjų požiūrių į galią teorijos	11
1.2. Postruktūralistinės turizmo galios santykių teorijos	13
1.2.1. Foucault institucinės galios tiesa	13
1.2.2. Urry turisto žvilgsnio koncepcija.....	16
1.2.3. Veikėjų – tinklo teorija kaip post-Foucault empirinė teorija	17
2. Etninio panoptikono konstravimo prielaidos	19
2.1. Panoptikono mechanika ir etninio panopticismo prielaidos	19
2.2. Etninių mažumų politizavimas, klasifikavimas ir įvedimas į diskursą.....	21
2.3. Valdžios galios poveikis temizuotai erdvei	24
3. Xijiang kaimo disciplinuojanti erdvė.....	26
3.1. Xijiang kaimo kontekstualizavimas	26
3.2. Turistinė-kultūrinė galios erdvė Xijiang kaime	28
3.3. Kraštovaizdžio semiotinė erdvė	34
IŠVADOS	39
Priedas (Pavyzdinis turistinis maršrutas)	41
Literatūros sąrašas	45
SUMMARY	49

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Turistų sutikimo erdvė	29
2 pav. Bilietas į Xijiang kaimą	31
3 pav. Xijiang kaimo geografinė teritorija	35
4 pav. Xijiang turistų lankomi objektai	41
5 pav. Šokių ir dainų pasirodymų erdvė	42
6 pav. Muziejus	42
7 pav. Agrikultūriniai laukai	43

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Gamtą ir miestą reflektuojantys pavadinimai	35
2 lentelė. Į Miao ir Han kultūrą referuojantys pavadinimai	36

IVADAS

2018 metų Pavasario šventės iškilmėse, kurias kasmet tiesiogiai transliuoja Kinijos valstybinis televizijos kanalas, o stebi per 90% auditorijos, viena iš transliacijos scenų buvo Guizhou provincijoje, Qiandongnan autonominėje prefektūroje. Aktoriai bei šokėjai, pasipuošę Miao ir Dong etninių mažumų tradiciniais kostiumais džiaugsmingai atliko dainą „Geležinkelis pastatytas iki Miao kalnų tvirtovės“ (铁路修到苗家寨 *Tielu xiu dao Miao jia zhai*). Būrys vaikų, susodintų aplink stilizuotą šeimos vakarienės stalą, siuntė Naujų metų linkėjimus vietinei auditorijai ir užjūrio kinams. Pasak Guizhou žurnalistų, šis 7 minučių pasirodymas parodė, kokią didelę ekonominę pažangą pasiekė Miao etninė mažuma sunkiu darbu ir nenuilstamomis pastangomis pagerinti gyvenimo sąlygas. Be kita ko, tai tapo viešu kvietimu norintiesiems atvykti ir atrasti Miao etninį turizmą (CCTV Pavasario šventės transliacija 2018 m.).

Aprašytas pavyzdys, viena vertus, iliustruoja etninio turizmo svarbą Guizhou provincijos, ir apskritai visos Kinijos kultūriniame kontekste. Antra vertus, minėtas pasirodymas gali būti pateikiamas kaip empirinis pavyzdys turizmo, galios ir erdvės trichotomijos teoriniuose diskursuose.

Galios ir erdvės ryšys pripažįstamas ir plačiai analizuotas turizmo kontekste, vis dėlto, nėra bendro sutarimo, kokį poveikį lokacijos ypatumai turi galios mechanizmui. Weber ir kiti autoriai, traktuojantys galią kaip duotybę, sulaukia kritikos dėl jos pasiskirstymo erdvėje suvokimo kaip savaimė suprantamą. Antruoju požiūriu (pvz. pagal Michael Mann, Manuel Castells), galia suvokiama kaip daugialypiai tinklai visuomenėje. Galiausiai, pagal Foucault ir Deleuze, galia nėra „turima“, bet nenutrūkstamai praktikuojama.

Analizuojant galią turizmo kontekste, įmanoma identifikuoti ir „mobilizuoti“ galią, taigi ir suprasti galių susijungimo erdves bei formavimosi ribas.

Magistriniame darbe bus siekiama toliau plėtoti postmodernistinę etninio turizmo tyrimų kryptį. Iškeliamas **tikslas** – pritaikant šį požiūrį įvertinti etninio turizmo erdvėje funkcionuojančius galių mechanizmus. Atvejo analizės (Xijiang kaimo Guizhou provincijoje) rezultatais bus siekiama **pademonstruoti** sisteminį išorės jėgų veikimą erdvės socialinei tvarkai projektuoti bei palaikyti.

Pažymėtina, jog Xijiang kaimas pozicionuojamas kaip autentiškos Miao kultūros

taškas, kur, kaip skelbia reklaminė medžiaga, turistai turi galimybę pažinti vietos kultūrą per sąveiką su vietiniais gyventojais. Kaimo orientavimas į etninio turizmo pramonę, kultūros komodifikavimas, griežtai reglamentuojamas patekimas ir išvažiavimas iš jo bei kitos aplinkybės leidžia Xijiang traktuoti kaip uždara mechanizmą su jame sąveikaujančiais dalyviais. Taigi, tyrimo **objektas** – galių projekcija etninio kaimo erdvėje turizmo kontekste, remiantis Kinijoje, Guizhou provincijoje esančio Miao etninės mažumos Xijiang kaimo atvejo analize.

Darbo tikslui pasiekti iškeliami šie **uždaviniai**:

1. Parodyti etninio panoptikono modelį modernistinių Weber, Mills, Lukes ir postmodernistinių Urry, veikėjų – tinklo galios santykių teorijų kontekste;
2. Išskleisti etninio panoptikono konstravimo prielaidas: etninio turizmo politikos tikslai ir iniciatyvos (valdžios žvilgsnio ašis).
3. Išanalizuoti etninio panoptikono mechaniką Xijiang kaimo disciplinuojanti erdvė (fizinė ir socialinė aplinka).

Darbe ketinami taikyti **metodai**:

- mokslinės literatūros analizė;
- semiotinė Xijiang kaimo erdvės analizė. Urbanistinės semiotikos kontekste miestai traktuojami kaip tekstai (arba pseudo-tekstai), kuriuose erdvinės struktūros kuria prasmę. Miesto kraštovaizdis gali būti apibūdintas kaip komunikacijų sistema, kur vietos, pastatai, architektūriniai stiliai, ceremonijos, miesto išdėstymas, gatvių pavadinimai užkoduoja prasmę figūromis, formomis bei žodžiais (Yanushkevich 2014, 43). Socialinė prasmė užkoduojama socialiniame prisiminime. M. Halbwaches jį susiejo su socialinės galios mechanizmais. Socialiniai prisiminimai palaiko grupės tapatybę, tačiau gali būti konstruojami (ten pat; 44).

„Kolektyvinės atminties politika“ siejama su strategija, nukreipta į etninės ir nacionalinės tapatybių formavimą ir reprodukovimą. „Kolektyvinės atminties politikos“ įgyvendinimas galimas konstruojant memorialus ir paminklus, švenčiant šventes bei pažymint įsimintinas datas, skatinant tyrimus konkrečiose srityse, atmenant svarbius įvykius bei iškilus asmenis. Miesto kraštovaizdyje šios praktikos atsispindi per memorialų kūrimą, gatvių, parkų, aikščių pavadinimus ir

pan.

Darbe ketinama analizuoti Xijiang esančius (1) **galios simbolius** (sutartines dalyko reprezentacijas pasaulyje), turinčius konotaciją ženklus, reprezentuojamus artefaktais (kaip statulos, monumentai, turistiniai objektai). (2) **kalbinius simbolius** (gatvių, parkų, aikščių, pastatų pavadinimus). (3) **ritualines reprezentacijas** (teminių turistų kelionių programas).

- Kaip papildomu duomenų šaltiniu bus remiamasi 2017 m. gegužės mėn. autorės atlikto etnografinio lauko tyrimo Xijiang kaime duomenimis; bus naudojama surinkta vizualinė medžiaga (fotografijos, garso bei vaizdo įrašai), taip pat atliktais pusiau struktūrizuotais interviu su Xijiang gyventojais.

Darbo **dėmenys**:

1. Teorinis lygmuo – etninio panoptikono modelis. Šioje dalyje aptariama mechanizmo struktūra: kaip dalyviai (vietos gyventojai, turistai, vyriausybė) tarpusavyje sąveikaudami sukuria tam tikrą galių pusiausvyrą.

2. Taikomasis lygmuo – semiotinė Xijiang erdvės analizė, kuria siekiama pagrįsti etninio panoptikono modelį.

Pažymėtina, jog šis tyrimas aktualus dviem atžvilgiais. Pirmiausia, jis prisideda prie žinių apie Kinijos Miao etninės mažumos kultūros formavimą ir transformaciją, gausinimo. Antra, šis tyrimas vertingas etninio turizmo metodinės prieigos plėtojimui.

1. Etninio panopticismo vieta galios santykių teorijų kontekste

Mokslinėje literatūroje egzistuoja nemažai bandymų aprašyti galią kaip koncepciją. Kai kurie iš požiūrių kontrastuoja tarpusavyje galios kilmės ir veikimo būdu. Žymiausi bei daugiausiai polemizuojami teoretikai, bandę nustatyti apibendrintą galios suvokimą, yra Max Weber, Hannah Arendt, C. Wright Mills, Talcot Parsons, Steven Lukes, Anthony Giddens, Barry Barnes, Stewart Clegg, Michel Foucault ir Pierre Bourdieu. Šių autorių bendrąsias koncepcijas bandoma įvairiais būdais – tiek tiesiogiai ir atvirai, tiek netiesiogiai ar metaforiškai įvesti į turizmo studijas.

Turizmo studijos didžiaja dalimi iškilo kaip atskira sociologijos studijų sritis XX a. 8 deš. Nepaisant skirtingos turizmo konceptualizacijos, to laikotarpio tyrimus vienijo modernistinių požiūrių į šį fenomeną visuma, viena vertus, turizmą vertinant kaip moralinio nuosmukio simptomą, antra vertus – turistinė patirtis suvokiama kaip prasmingas modernusis ritualas ieškant autentikos (Uriely 1997, 982).

XX a. 8 deš. pab. ir 9 pr. vyrausios modernistinės turizmo studijų teorijos vis labiau keičiamos šiuolaikiniu posmodernistinio turizmo diskursu. Kaip nurodo Ateljevic, turizmo teorijoje įvyksta kritinis posūkis, kuriuo metamas iššūkis šiame studijų lauke vyraujantiems diskursams ir įkvepiama naujai kritinių dialogų bangai (Bianchi 2009, 486). Tokios dabartinės turizmo tendencijos, kaip mažų specializuotų turizmo agentūrų iškilimas, didėjantis susidomėjimas ir nostalgija „palikimo turizmui“, į gamtą orientuoto turizmo klestėjimas ir simuliuotos su turizmu susijusių erdvių atsiradimas – visa tai žymi „postmodernųjį turizmą“. Kaip rašo Munt (1994), postmodernistinio turizmo sociologinis diskursas susideda iš dviejų teorinių struktūrų – „simuliacinio“ ir „kito“ (*other*) postmodernistinio turizmo. (Munt, cit. iš Uriely 1997, 983).

„Kito“ konceptualizacijoje pabrėžiama „tikro“, „natūralaus“ paieškos ir didėjantis susidomėjimas užmiesčiu kaip postmodernia išraiška. Alternatyvioje turizmo kryptyje, pabrėžiančioje simuliacijas, dėmesys sutelkiamas į „hiperrealias“ patirtis, kaip, pavyzdžiui, simuliuotus teminius parkus ir kitas išgalvotas atrakcijas, kaip tipines postmodernistines erdves.

Minėta klasifikacija atskleidžia, jog modernistiniu laikotarpiu turizmo studijose buvo akcentuojama turisto patirtis, jo vidinis pasaulis, autentiškumo paieškos. Tuo tarpu

postmodernistiniu laikotarpiu, atkreipiamas dėmesys į erdvinį matmenį, kalbama apie turizmo proceso mechanizmą.

1.1. Modernistinės radikaliųjų požiūrių į galią teorijos

Weber idėjos tapo postūmiu detalesnėms galios studijoms bei empiriniam jų taikymui. Amerikos politikos teoretikai siekė lokalizuoti galią ir nustatyti jos reliatyvų dydį kaip vieną iš demokratijos projekcijos detalių. Jie išsikėlė tikslą – nustatyti, kas lemia sėkmingą bendruomenės funkcionavimą ir priima svarbiausius sprendimus.

Pagal Mills (1959), galia priklauso elitui, kurį sudaro žmonės, dėl savo padėties galintys peržengti paprastų vyrų ir moterų aplinką; jų pozicija įgalina priimti reikšmingas pasekmes turinčius sprendimus (Church, Coles 2007, 19). Panašiai kaip Mills, Hunter (1953) tyrime apie bendruomenės sprendimų priėmimo procesą, teigė, jog tarp bendruomenės lyderių egzistuoja esminiai susitarimai dėl esminių bendruomenės ir institucinės kultūros klausimų.

Mills ir Hunter priertos išvados, jog elitas tiesiogiai dominuoja valstybino bei vietinio lygio vyriausybėse, paskatino aktyvią šio klausimo diskusiją, kadangi JAV kontekste galia suvokiama kaip pliuralistinė dėl didelio skaičiaus interesų grupių, dalyvaujančių sprendimų priėmimo procese, taip pat dėl kitų demokratinių tradicijų, kaip žodžio laisvės, rinkimų, rinkos ekonomikos

Priešingai elitistams, pliuralistai manė, jog galia yra kur kas plačiau pasklidusi visuomenėje ir nėra disponuojama vienos elitinės grupės. Pliuralistiniu požiūriu, galios santykiai pasireiškia daugybinėse tarpusavyje susijungiančiuose ginčo objektuose. Jie taip pat atmetė požiūrį, jog galios struktūros yra stabilios laiko atžvilgiu. Kaip nurodė Dahl, kadangi skirtingi veikėjai užėmė skirtingas galios pozicijas objekto santykyje, monolitiškos valdančiosios grupės egzistavimas nėra įmanomas (Church, Coles 2007, 19).

Tokia atvira galios struktūra, akcentuojanti interesų grupių įvairovę, padarė reikšmingą įtaką turizmo studijose. Pavyzdžiui, ankstyvuosiuose monografijose Murphy (1985) analizavo mechanizmą, kaip galia yra naudojama išstumiant vietinių gyventojų interesus sprendimų priėmimo procese Australijos aborigenų atveju.

Bachrach ir Bazatz (1962) kritikavo pliuralistų požiūrį ir teigė, jog galia turi „antrą išraišką“ (*second face*), kurios pliuralistai nesuprato, o jų teorinė prieiga neturėjo įrankių jai identifikuoti. Taigi, galia galia ne tik vienareikšmiškai atsispindi konkrečiuose sprendimuose; tyrėjas taip pat turi įvertinti galimybę, jog neįvardintas asmuo ar jų grupė gali riboti sprendimų priėmimo procesą darydami įtaką bendruomenės vertybėms, politinėms procedūroms ir ritualams, nepaisant to, kad bendruomenėje yra sudėtingų galios konfliktų.

Dvi galios išraiškos visuomenės galios struktūroje pasireiškia (1) sprendimų priėmimu ir (2) sprendimų priėmimo sustabdymu bei pastebimu (atviru ar slaptu) konfliktu. Sprendimų priėmimo slopinimas – tai tokio sprendimo priėmimas, kuris padeda slopinti ar kliudyti slapto ar akivaizdaus su sprendimų priėmėjo vertybėmis ar interesais susijusį iššūkį. Kaip rašo Holmes, ši technika leidžia politiniams veikėjams, organizacijoms ar bendruomenėms sau naudingas temas palikti už diskusijos ribų. Toks teorinio požiūrio taškas svarbus analizuojant valdančiųjų subjektų elgesį, pavyzdžiui, nustatant, jog sprendimų priėmimų sistema būtų palanki vienai grupei, apribojant kitų gupių veiksmų galimybes (Hall 2009, 114).

Vis dėlto, Lukes (1974) sukritikavo dviejų išraiškų galios teoriją. Pasak jo, labai svarbu identifikuoti potencialias problemas, kurioms sprendimų priėmimo stabdymo technologija suveikė, taigi šie klausimai netgi netapo aktualūs. Tačiau metodologiškai, vis dar pabrėžiamas galimas stebėti konfliktas – atviras ar slaptas jis bebūtų – kaip galios išraiška. Minėtas dviejų lygmenų požiūris atmetė galimybę, kad konfliktas gali apskritai neegzistuoti, tačiau galios jėgos gali veikti. Maža to, efektyviausias ir labiausiai užmaskuotas galios naudojimo būdas yra visų pirma užkirsti kelią tokio konflikto atsiradimui.

Tagi, Lukes (1974) galios koncepciją papildė trečiaja išraiška, leidžiančia apgalvoti daug būdų, kuriais potencialūs klausimai yra nesvarstomi dėl socialinių jėgų, institucinių praktikų ar asmeninių sprendimų. Šiuo požiūriu, sąmoningas ir kolektyvinis (o ne individualus, kaip ankstesniuose teoretizavimuose) veiksmas gali būti atliekamas, o stebimas konfliktas gali net neegzistuoti (Church, Coles 2007, 21).

Weber, elitistinės, pliuralistinės ir Luke teorijos turi ribotą įtaką turizmo studijų konceptualizavimui, nors būta bandymų jas taikyti. Pavyzdžiui, Reed (1997) partnerystę ir

bendradarbiavimą turizmo planavimo procese, kritikavo pliuralizmą. Ši autorė taip pat pateikė keletą pavyzdžių, kur Britų Kolumbijoje turizmo plėtros procesas buvo manipuluojamas įtraukiant arba pašalinant diskusinius klausimus pagal turinčių valdžią interesus. Panašius tyrimus atliko Strange (1999), Doorne (1998).

Galios koncepcijos, besiremiančios Weber ir Lukes teorijomis, buvo panaudotos turizmo strategijos studijose. Jos kilo iš urbanistinės politikos studijų plėtros. Sumodeliuotas urbanistinis režimas naudotas tirti kaip privačios verslo grupės įtakojo urbanistinio planavimo strategiją ir kaip sąjungos tarp politikų, biurokratų ir verslo atstovų gali išsiplėtoti į konsensualų režimą.

Thomas ir Thomas (2005) pasinaudoja režimo teorijos elementais tiriant smulkių turistinių įmonių rolę turizmo strategijos plėtroje. Egzistuoja tam tikri paviršutiniai panašumai su elitizmu ir pliuralizmu, o šie mokslininkai padaro išvadas, jog kai kur stabilios sąjungos gali išsivystyti į režimus, tuo tarpu kitur susidaro „kvazi-pliuralistinis kintančių sąjungų kraštovaizdis.“ Jie taip pat remiasi režimo teorija kaip sistematiškenu įrankiu tiriant galios santykius vietinio turizmo strategijoje.

1.2. Postruktūralistinės turizmo galios santykių teorijos

1.2.1. Foucault institucinės galios tiesa

Turizmo studijų plėtrai didelį postūmį suteikė postruktūralistų teorinis galios diskurso plėtojimas, tačiau būtina išskirti Michel Foucault indėlį. Jo idėjos apie galią metė iššūkį tuo metu vyravusioms radikaliosioms ir liberaliosioms galios koncepcijoms. Pavyzdžiui, Weber įtakoti darbai, pabrėžiantys valdžią, valstybę ir teisinę sistemą, buvo kritikuojami dėl dėmesio sutelkimo į institucinę ir grupinę galią, nesiaiškinant, kaip giliai ji įsiskverbia į žmogaus egzistenciją. Foucault įveikė šią kritiką iškeldamas klausimą, kaip veikia valdžia ir kokios valdžios veikimo pasekmės, o ne kas yra valdžia ir iš kur ji kilo (Gumauskaitė 2002, 36).

Pats filosofas rašė, jog „Valdžia aš vadinu ne valdžią kaip institucijų ir aparatų visumą, užtikrinančią piliečių pavaldumą kokioje nors konkrečioje valstybėje. Valdžia man nereikia ir pajungimo būdo, kuris, kaip opozicija prievartai, būtų įgijęs taisyklės formą.

Pagaliau aš negalvoju apie visuotinę viešpatavimo sistemą, kurią vienas elementas primeta kitam“ (Foucault 1999, 72). Jo manymu, sąlygų, leidžiančių nustatyti valdžios mechanizmus, nereikia sieti su konkrečiu centru. Ji yra visur, bet pasireiškia ne kaip struktūra ar institucija, taigi, valdžia nėra centralizuota. Be to, kaip nurodo Gumauskaitė, valdžios santykiai yra imanentiniai ir kyla iš „apačios į viršų“, taigi ir neegzistuoja kaip globalinė binarinės opozicijos tarp valdančiųjų ir valdinių matrica. Priešingai, jėgos santykiai, susiformuojantys įvairiose socialinėse grupėse (šeimose, institucijose, gamybos aparatuose), skatina skalumo padarinius, persmelkiančius socialinį kūną. Pastarieji, pagal Foucault terminus, formuoja „generalinę jėgos liniją“, kuri įsiskverbia į „lokalinius susidūrimus“. O ten, kur yra valdžia, visada egzistuoja pasipriešinimas – šios dvi sąvokos tarpusavyje susijusios. Gali iškilti klausimas: jei sutiksime su prielaida, kad valdžios santykiai yra ne išoriniai, o persmelkiantys socialinį kūną, kaip gali vykti pasipriešinimas?

Pagal Foucault, valdžios santykiai gali egzistuoti tik kaip daugybės pasipriešinimo centrų, „kurie valdžios santykių viduje vaidina priešo, taikinio, ramsčio ar iškyšos, kurią puolimo metu dera užimti, vaidmenis“ (Foucault 1999, 75). Pasipriešinimo santykiai yra išsiskaidę, pasipriešinimo taškų valdžios tinkle yra visur. Taigi, „Valdžios santykių tinklas galiausiai sukuria tankų audinį, kuris prasismelkia į aparatą ir institucijas, nebūtinai juose apsistodamas, visiškai taip pasipriešinimo taškų spiečius įsismelkia į socialines stratifikacijas ir individualius junginius“ (Foucault 1999, 75).

Gumauskaitė (ten pat) išskiria tokias Foucault metodines nuostatas:

1. Analizės kryptis. Ji turi būti nukreipta ne į centralizuotas ir įstatymines valdžios formas, o į technikas, kurios įsikūnija vietinėse, regioninėse, materialiose institucijose. Taigi, tradicinė makroinstitucinė analizės forma (valstybinės valdžios, tiriant sklaidą per visuomeninę santvarką) netinkama. Analizė turi prasidėti nuo mikrolygmens, ištiriant, *kaip* funkcionuoja valdžia, ir tik tuomet įmanoma sužinoti, kaip konkretūs valdžios mechanizmai tampa politiškai naudingi.
2. Analizės objektas. Analizuoti reikia valdžios veikimą, jos taikymo sritis ir pasekmes, o ne valdymo ar sąmoningos intencijos klausimus.
3. Aprėptis. Valdžia nėra individo, individų grupės ar klasės nuosavybė ar privilegija, o persmelkia visą visuomenės struktūrą. Individai nėra valdžios veikėjai, bet valdžios veikimo pasekmė, jos artikuliacijos elementas.

4. Valdžios ir žinojimo santykis. Valdžios mechanizmai kuria žinių formavimo ir kaupimo instrumentus, kontrolės mechanizmus. Valdžios veikimas būtinai paleidžia į apyvertą žinių mašiną, t.y. kuria vietas, kur formuojamas žinojimas.

Hollinshead pabrėžia, jog galios ir žinojimo dualybė yra kertinis Foucault koncepcijos taškas. Ši dualybė, plintanti per žvilgsnį (*gaze*), sukuria nelaisvę. Tai yra būdas, kuriuo nematoma ranka (priešingai nei modernistinėse teorijose identifikuojama aiški/legitimi/racionali institucinė galia) formuoja visuomenę. Būti valdomam – tai yra būti veikiamam minčių sistemos, kur žvelgiantysis stebi sceną ar situaciją su tam tikra priežastimi, o žvelgiamasis – kenčia beprasmybę. Tokiomis dažnomis ir kasdieniškais nelaisvės sąlygomis, visuomenė su esama institucine/disciplinos/veikimo (*agency*)/kultūros struktūra tampa karcerinė. Ji suformuoja pasaulį, kur pamišimas visada yra *Kito* elgesys, kuriame, visgi, niekas nėra iš tikrųjų laisvas – netgi stebėtojas yra apribojančių nelaisvių, kurias padeda primesti, įkaitas. Taigi, dabartiniai žmonės gimsta daugybinių nurodymų sistemoje, smulkmeniškų taisyklių ir įnoringų patikrinimų aplinkoje, kur žvilgsnio priežiūros galia kontekstualizuojama detalizuoto gyvenimo mažiausiais fragmentais pavyzdžiui, mokyklose, ligoninėse, kareivinėse, dirbtuvėse, taigi ir turistiniuose objektuose bei kelionių programose, kurios sukuriamos tos pačios visuomenės (Hollinshead 1999, 13).

Žinių ir galios dualybė yra socialinis fenomenas, padedantis suformuoti normalizacijos procesą visuomenėje, kuriuo žmonės nepastebimai sudrausminami, kad taptų „normaliais“ priešpriešoje su „nenormaliais“, „nusikaltėliais“ ar „iškrypusiais“ (Hoy 1986, 12). Foucault atskleidė įsakmių procedūrų sistemą, kuri egzistuoja „kalbos“ kūrime reguliuojant ir teikiant toje srityje svarbius „tvirtinimus“. Kalbos ir tvirtinimų kūrimas institucijų ir bendruomenių žvilgsniu sukuria kasdieninę disciplinarinę tiesą, o minėtose institucijose tiesa nėra neutrali antžmogiška abstrakcija, bet aktyvi, gyva šio pasaulio esybė. Taigi, dėl stebėjimo galios, kalbos ir tvirtinimų įvedimas į mokyklas, kareivines, ligonines ir dirbtuves, turistinius objektus ar kelionių programas tampa kasdienybės mikro-fašizmu tame instituciniame kontekste. Ši galia nekuriama globaliai, bet manifestuojama lokaliai kaip kasdieniškai prasiskverbianti mikro-galios forma. Anonimišku, bet visuotinai suprantamu tiesos kūrimo procesu, „adekvatieji“ nutildo arba išstremia „neadekvačiusius“. Institucionalizuotas asmuo, taigi ir disciplinuotas visuomenės narys palaiapsniui

generalizuojamas į paklusnų, sukalbama, sąmoningą tos institucijos kūrinį ir naudingą, racionalų ir našų pilietį tos disciplinos požiūriu (Hollinshead 1999, 14).

Vėlesni Foucault darbai įkvėpė naujiems apmąstymams apie valstybę, politinę galią ir iš jos kylančius pavojus. Nenuostabu, jog su turizmu asocijuojamas mobilumas ir šio fenomeno daugialypiškumas, taip pat sunkiai apčiuopiama valstybinės turizmo politikos ir planavimo įtaka lėmė Foucault idėjų pritaikymą turizmo studijose.

1.2.2. Urry turistų žvilgsnio koncepcija

John Urry „The Tourist Gaze“ monografija – viena iš labiausiai aptariamų ir cituojamų mokslinėje turizmo literatūroje. Ji žinoma dėl Foucault įkvėptos turistų žvilgsnio koncepcijos, aiškinančios iš esmės vizualinę ir vaizdų prisotintą turizmo prigimtį. Church detalizuoja, jog Urry „turistų žvilgsnio“ koncepcija buvo tiesiogiai įtakota Foucault „stebėtinio žvilgsnio“ medicinoje ir baudžiamojoje sistemoje. (Church, Coles 2007, 25). Atspindint modernybės vaizdinę hegemoniją ir postmodernybės spektaklio troškimą, monografija vaizduoja turizmą kaip „matymo būdus“ ir išryškina, kaip turistiniai pastatai, objektai, technologijos ir praktikos yra struktūralizuojamos per kameras, fotoaparatus, skelbimus, temines erdves, vaizdus ir pan. Pagal šią koncepciją, stebėjimas yra išmokstamas gebėjimas, o tiesus ir nekaltas žvilgsnis – mitas.

Foucault aprašytas medicininis žvilgsnis matė ir darė matomu ne tiesiogiai duotą realybę. Priešingai, jis referavo į lingvistiškai bei vizualiai sukurtą episteminių lauką (Larsen 2010, 1110). Turistų žvilgsnis, panašiai kaip mediko, yra socialiai organizuotas ir susistemintas. Vis dėlto, pastarasis yra instituciškai remiamas ir pateisinamas. Tuo tarpu turistų žvilgsnį padeda konstruoti turizmo pramonėje dirbantys profesionalai, kurdami nebūtinus malonumų šaltinius. Taigi, turistų žvilgsnis padeda analizuoti socialiai sumodeliuotus ir išmokus matymo būdus.

Urry (1990) publikacija „*The Tourist Gaze*“ žymi svarbų pokyčio tašką turizmo studijose. Foucault įžvalgos apie diskursų tarpusavio ryšius ir stebėjimo (*surveillance*) galią turizme lėmė, jog didelis skaičius mokslinių analizių atkreipė dėmesį į socialinius ir kultūrinius galių ryšius turizme. Pavyzdžiui, Cheong ir Miller (2000) metė iššūkį nuomonei, jog galia yra vienkryptė ir išskirtinai asocijuojama su turistu. Priešingai, ji

egzistuoja daugybėje lokalizuotų erdvių bei socialiniuose susidūrimuose, kuriuose neretai patys turistai tampa silpnąja puse. Edensor (2000; 2001) toliau plėtoja Foucault stebėjimo (*surveillance*) koncepciją, iliustruodamas skirtingus būdus, kuriais įkūnijamas bei heterogeniškose ir atskirtose erdvėse suvaržomas turizmo procesas. Jis taip pat išplėtoja „spektaklio“ metaforą analizuodamas turizmo darbuotojų Tadž Mahale roles, kur „<...> scenos dekoracijų sustatymas – tai turistinės vietos šeiminių – valytojų, statybininkų, sodininkų, policininkų bei gidų funkcija“. Nepaisant užuominų į turizmo pramonės struktūrą ir institucionalizuotą galią, „spektaklio“ ir „scenos dekoravimo“ kaip analitinės priemonės pabrėžimas menkai leidžia atskleisti įvairius darbo santykius bei galios pasiskirstymą tarp turizmo valdytojų ir darbuotojų (Bianchi 2009, 490).

Nepaisant Urry teorijos populiarumo ir pritaikomumo, ji sulaukė nemažai kritikos. Teigiama, jog vien žvilgsnio aktu negalima pakankamai nusakyti galios įkūnijimo mechanizmo. Be to, ši koncepcija remiasi vizualine, statiška žvilgsnio prigimtimi ir pernelyg akcentuoja žvilgsnio valdymą, bet ignoruoja kultūrinį kontekstą, kuriame egzistuoja turizmas (Franklin 2004).

1.2.3. Veikėjų – tinklo teorija kaip post-Foucault empirinė teorija

Veikėjų – tinklo teorija (*Actor – network theory* arba *ANT*) atstovauja reikšmingai post-Foucault perspektyvai, kuria bandoma nustatyti galios ir turizmo ryšius. Nors ir pripažindami sąsajas su Foucault, šios teorijos šalininkai tvirtina išplėtoję savitą ir labiau empiriškai pritaikomą teoriją apie galią, jos struktūrą ir veikėjų veikimą (*agency*). ANT bando paaikškinti santykius ir procesus, kaip homogeniškų tinklų, veikėjų ir technologijos laiko bei erdvės interpretavimas sukuria socialinį pasaulį formuojančią tvarką (Law 2003, 5).

Johannesson išskiria tokius ANT bruožus. Pirmiausia, jos pagrindas – mūsų aplinkos „santykini materialumas“. Šis akcentas atkeliavo iš post-struktūralistinės semiotikos, didele dalimi – iš Foucault darbų. Antra, laikomasi „bendrosios simetrijos“ principo, kuriuo teigiama, kad tyrėjas turi atmesti išankstinio veikėjų klasifikavimo nuostatas (gamtinis – socialinis; globalus – lokalus ir pan.). Taigi, ANT siekia atskleisti pasaulį,

susidedantį iš heterogeniškų ryšių, kur tiek žmonės, tiek technologija laikomi veikėjais, taigi jiems būdinga vienokia ar kitokia galios išraiška (Johanneson 2005, 134).

Panašiai, kaip kitose konstruktyvistinėse teorijose, šioje mokslinis žinojimas suvokiamas kaip socialinis produktas, prisidedantis prie veikėjų turimų ir valdomų galių, ypač mokslo ir technologijų kontekstuose. ANT siekiama paaiškinti procesus, kuriais moksliniai ginčai yra išsprendžiami, idėjos priimamos, o metodai patvirtinami. Aiškinamasi, kokiomis strategijomis veikėjai sudaro sąjungas, mobilizuoja išteklius ir galiausiai suformuoja heterogeniškus tinklus. Juos veikėjai suformuoja interpretavimo procesu.

Turizmo kontekste, turistai gali būti suvokiami kaip interpretuojantieji ir interpretuojamieji skirtingame laike – erdvėje. Jie interpretuoja turistinius objektus per sąveiką su jais, pavyzdžiui, fotografuodami arba pirkdami suvenyrus, tokiu būdu kurdami tinklus ir vykdydami komunikaciją tarp jų. Šioje situacijoje nuotrauka ar suvenyras tampa tarpininkas, per kurį interpretuojama vieta. Tuo pačiu, vietiniai gyventojai ir turizmo tarpininkai interpretuoja turistus. Jie konvertuojami į statistinius duomenis, tampa ekonominio klestėjimo arba nuosmukio indeksais ir rodikliais. Toks turizmo traktavimo būdas išryškina daugialypius šio fenomeno elementus – kultūrą, gamtą, ekonomiką, vaizdus ir materialius objektus, kurie sukonstruojami į suvokiamą projektą (Ten pat, 140).

ANT, XX a. 9 deš. išplėtota sociologijos disciplinoje, vis dažniau taikoma turizmo studijose. Galima išskirti Rene van der Duim, Kate Roger, Elodie Paget tyrimus.

2. Etninio panoptikono konstravimo prielaidos

2.1. Panoptikono mechanika ir etninio panopticismo prielaidos

Foucault tvirtino, jog erdvė yra būtina sąlyga bet kokios galios formos egzistavimui. Pavyzdžiui, Edenson (2000) remiasi Foucault „stebėjimo“ idėja tiriant leidžiamas ir draudžiamas praktikas turistinėse erdvėse, taip pat būdus jas reguliuoti. Cheong ir Miller (2000, 372) be galios santykių tarp individų ir institucijų, ribojančių ir valdančių turistų elgesį, taip pat įrodė galios santykių veikimą erdvėse, iš pirmo žvilgsnio atrodančiomis apolitiškai - kaip turistų ir gidų bendravimo laukas, publikacijų ir turistinių vadovų dizainas bei turinys.

Erdvė siaurąja prasme gali būti suprantama kaip sukurta aplinka, žmogaus kūrybinės veiklos produktas, įskaitant pastato tipą (gyvenamasis, sakralinis ar susitikimų), apibrėžtą ar apribotą teritoriją (aikštė arba gatvė), orientyras ar vieta (relikvija), konkretus statinio elementas (durys, langai, stogai ar sienos), pastato dalys (svetainė, virtuvė ar vonios kambarys). Analizuojant žmonių sąveikas erdvių technologijų kūrime, ji suvokiama ne tik kaip žmogaus kūrybinis produktas, bet taip pat kaip socialinių veiksmų tarpininkė. (Hai 2007, 97).

Urry (2011) akcentuoja kompleksiskumą ir lakų bei išskaidytą santykį tarp galios ir erdvės. Jis teigia, jog, žvelgiant kompleksiskai, galia gali būti vis labiau atskirta nuo konkrečios teritorijos ar erdvės. Nepaisant šios atskirties, jis pripažįsta laiko – erdvės dualumą bei jų konfigūracijų įvairovę globaliai integruotuose tinkluose bei esminį laiko-erdvės vaidmenį socialiniame pasaulyje.

Būtina pažymėti turizmo, kaip „trečiosios erdvės“ kultūros tyrimų lauko, svarbą. Pagal Bhabha, „trečioji erdvė“ perteikia ambivalentiškai sukurtas reikšmių struktūras ir kultūrinių reikšmių taškus, žlugdant pagrindinį istorijos, tapatybės ir kultūros suvokimą. (Amoamo, Thompson 2010, 39). Pavyzdinės atvejo analizės gali būti Lee (2016), Yang (2007).

Postmodernizmo tradicijai dera priskirti turistinių vietų, kaip heterotopijų, tyrimą. Remiamasi Foucault (1986) aprašytu „kitokumo vietos“ konceptu, laikina ar aplinkos erdve, alternatyvia kasdieniniam įprastam gyvenimui (Annist 2013, 253). Tokioms heterotopijoms priskiriami ir etniniai kaimai – lyg tam tikra pramogų parko forma su

etninės kultūros elementais. Paminėtini tyrimai (Annist 2013, Cangia 2013).

Foucault, pristatydamas panoptizmo modelį, pirmiausia pateikia pavyzdį - vieno iš XVII amžiaus pabaigos reglamentą, kuriame nurodytos priemonės marui mieste suvaldyti:

1. **Griežtas erdvės apribojimas.** Uždaromas miestas ir jo apylinkės, miestas padalijamas kvartalais. Gyventojai negali laisvai išeiti iš namų, laisvą judėjimą turi tik komendantai, sindikai ir sargybiniai. Tiesa, tarp užkrėstų namų taip pat juda prastuomenė, pasmerktieji, atliekantys aptarnavimo funkciją – nešioja ligonius, laiduoja mirusiuosius, valo ir atlieka kitus nemalonus darbus. Taigi, kiekvienas turi savo vietą.
2. **Nepalaujama priežiūra.** Erdvę stebi visa aprėpiantis ir budrus žvilgsnis. Prie miesto vartų ir kiekvienos gatvės gale budi sargybiniai, prie durų – sekimo postai. Komendantai kasdien aplanko jam skirtą kvartalą, tikrina sindikų atliktas užduotis, teiraujasi apie gyventojų sveikatą.
3. **Nuolatinio registravimo sistema.** Raportavimas hierarchiniu principu. Gyventojai registruojami, visi faktai, pastebėti kasdienių patikrinimų metu, užfiksuojami. Vedama ligonių ligos istorija ir sankcionuojamas gydymas.

Foucault apibendrina, jog kompaktiškas disciplinarinio aparato modelis yra „<...> uždara, skersai išilgai padalinta, stebima erdvė, kur individai įsprausti jiems skirtoje erdvėje, kur kontroliuojamas menkiausias krustelėjimas, registruojami visi įvykiai, kur centrą ir periferiją jungia nenutrūkstamas dokumentacijos srautas, kur valdžia skleidžiasi nesivaržydama tolydžios hierarchijos principu, kur kiekvienas individas nuolatos fiksuojamas, egzaminuojamas ir užima savo vietą tarp gyvųjų, ligonių arba mirusiųjų“.

Disciplinarinė valdžia, pasinaudodama visas individus kontroliuojančias institucijas, atlieka dvejopą funkciją: (1) binarinės perskyros ir ženklavimo (beprotis – ne beprotis, normalus – nenormalus) ir (2) prievartinio apibūdinimo bei diferencijuojančio paskirstymo (kas jis toks; kur jo vieta; kas jam būdinga; kaip jį atpažinti; kaip tinkamiausia būtų jį sekti ir t.t.) (Foucault 1998, 234).

Šiai sistemai architektūrinį pavidalą suteikia Benthamo *panoptikonas*. Jis panoptikoną įsivaizdavo kaip žiedo formos pastatą, kurio centre – bokštas, aplink jį viso žiedo perimetru išdėstytos viena nuo kitos izoliuotos vienutės su langais, žiūrinčiais į panoptikono centrą ir išorę. Šiose vienutėse uždaryti stebimieji, o centriniam bokšte sutiksime prižiūrėtoją, nematomą, bet visa reginčią akį, nuolat sekančią kiekvieną

uždarytojo judesį. Kiekvienas kalinys – nuolat matomas, bet pats nemato. Jis taip pat yra informacijos objektas, bet niekada – subjektas.

Pagal Foucault, panoptikono efektyvumas slypi tame, jog kalinys be perstojo jaučiasi stebimas, ir tuomet valdžia ima funkcionuoti automatiškai. Valdžia tampa matoma, bet neverifikuojama – uždarytasis mato stebėtojo bokštelį, tačiau negali patikrinti, ar tuo metu jame apskritai yra sargybinis.

Panoptikonas yra svarbus mechanizmas, automatizuojantis ir deindividualizuojantis valdžią. Tampa nebereikalingi ritualai, ceremonialai ir ženklai, kurias valdovas demonstruoja savo valdžią. Tampa nebesvarbu, kas valdo (Foucault 1998, 241).

Panoptikonas yra nuostabus modelis, kuriame žvilgsnio galia lemia stebimųjų savikontrolę ir savireguliaciją. Taigi Foucault įveda specialų panoptinį žvilgsnį, kuriuo subjektas patalpinamas į neišvengiamo stebėjimo būseną. Šis konstruktas buvo perkeltas į turizmo studijų diskursą Urry paskelbus *turisto žvilgsnio* koncepciją, problematizuojant tarpusavyje susijusias turisto ir vietinio gyventojų roles. Galios žvilgsnis tapo institucionalizuotas turizmo pramonėje turistą traktuojant kaip dominuojantį, siekiantį malonių patirčių. Vis dėlto, turistai yra tik viena dalis galios struktūroje, nes turizmo plėtroje egzistuoja visa grupė veikėjų (Xie 2011b, 42). Kalbant apie panoptinį turizmo mechanizmą, tikslinga išskirti valdžią kaip galios žvilgsnio subjektą.

2.2. Etninių mažumų politizavimas, klasifikavimas ir įvedimas į diskursą

Šiandieninė oficialiai pripažįstama Kinijos etninė sudėtis yra istorinis valstybinės politikos rezultatas. Schein (2000) išskiria tris pagrindinius etapus šios nacionalinės – kultūrinės politikos plėtroje.

Minzu terminas iki XX a. 10 deš. buvo vartojamas kaip „tautybė“, ir tik vėliau politinėje ir mokslinėje erdvėje įvesta „etninės grupės“ reikšmė (Wang 2005). Šio termino įvedimas turėjo politinę prasmę. *Minzu* nebuvo vartojamas vakarietiška prasme, kuria turima omenyje identifikacija apibrėžtoje teritorijoje ir valstybėje. Nors jis tebeturėjo bendros pilietybės konotacijas, tačiau buvo labiau norima pabrėžti kultūriškai atskiros, oficialiai pripažintos žmonių grupės valstybėje, prasmę (Harrell 1996, cit. Schein 2000, 81).

Pirmajame etape (1949 m. – 1957 m.) išryškėjo etniškumo politinės struktūros vizija – taip suklasifikuoti gyventojus į etnines grupes, įskaitant Han, kad visi būtų laikomi lygaus statuso, nepaisant populiacijos ar istorinės raidos. Siekiama horizontaliai surikiuoti etninius vienetus, jog kiekvienas santykiyje su kitu (taip pat ir Han dauguma) nepakliūtų į hierarchinę sistemą, tačiau būtų izomorfiškai pavaldūs centrinei valdžiai. Tokia struktūra tapo pamatine tolimesniems etninės politikos žingsniams.

Kad valdžios organai galėtų nustatyti, kurie etniniai vienetai dalyvaus santykiyje su valstybe, buvo pradėtas Etninio Identifikavimo procesas. Etninio Identifikavimo procesas, arba *minzushibie*, yra kolektyvinis terminas, apibūdinantis seriją ekspedicijų, kuriomis etnologams ir lingvistams buvo pavesta sudėlioti tikslią šalies etnologinę kompoziciją, kad skirtingos grupės būtų integruotos į stabilią struktūrą (Wang 2005). Šio projekto rezultatas įtvirtintas bei funkcionuoja net ir šiandieninėje žemyninėje Kinijoje – visos 55 etninių mažumų grupės, taip pat ir Miao, pakliūna į *shaoshuminzu*, arba etninių mažumų, kategoriją.

Kinijos etninių tyrimų praktikai didelę įtaką padarė Marksistinė doktrina. Marksistai išplėtojo daugybę teorijų apie tautiškumą, bet kinų valdžios aparatui didžiausią įtaką padarė iš Stalino atkeliavusi tautos definicija. Pasak jo, tauta apibūdinama kaip „(1) istoriškai susiklosčiusi, stabili žmonių bendruomenė, susiformavusi (2) bendros kalbos, (3) teritorijos, (4) ekonominės veiklos ir bendros kultūros pagrindu. Ši keturių elementų koncepcija buvo pritaikyta Kinijos etninacionalinei situacijai, pridodant papildomų kriterijų arba jų sumažinant. Svarbu dar ir tai, kad pačios grupės pageidavimas būti kategorizuojamai taip pat buvo būtinas identifikacijos procese (Chen 2005).

Pirmojoje Etninio Identifikavimo projekto fazėje buvo pripažintas visų etninių grupių vienodas statusas. Etninei grupei identifikavus save, buvo keliamas pirmasis klausimas: ar ši etninė grupė priklauso Han grupei, ar yra atskira. Vėliau atliekamas tyrimas, o jo rezultatai pristatomi deklarantams. Šie turėjo priimti galutinį sprendimą.

Dėl Kultūrinės Revoliucijos beveik visi etnologiniai tyrimai buvo sustabdyti. Tik 8 deš. Etninio Identifikavimo procesas buvo atgaivintas ir buvo pradėta antroji fazė. Šį kartą buvo vengiama identifikuoti naujas etnines grupes, bet esamas inkorporuoti į jau identifikuotas pagal lingvistinius, teritorinius ir istorinius kriterijus. Pavyzdžiui, Guizhou provincijoje klasifikuotos 23 pasiskelbusios etninės grupės (apie 900 tūkst. asmenų) buvo inkorporuotos į Han ir kitas etnines grupes (Wang 2005).

Nors klasifikavimo proceso tikslumas buvo aršiai ginamas jo vykdytojų, tačiau patys klasifikuojamieji kalbėjo apie etninės patirties ir formalių kategorijų neatitikimą. Taigi, išaiškėjo dvi tendencijos: (1) reikalavimas perklasifikuoti ir (2) valstybės nustatytų kategorijų rutinizavimas ir jų tapimas kasdieninio gyvenimo dalimi.

Antrajame etape (1958 m. – 1976 m.) akcentuojamas kultūrinis vienodumas, o etniniai skirtumai traktuoti kaip ideologinė problema, kuri gali būti išsprendžiama per subjektyvų vienybės troškimą. Etninis bendrumas gali būti pasiektas tik per kultūrinę homogenizaciją ir lygiagretų dalyvavimą ekonominėje veikloje. „Vietinis nacionalizmas“ identifikuojamas kaip valstybės vienybės kliūtis, etniniai sentimentai absorbuoti į socialistinės transformacijos moralinę tvarką.

Šiuo laikotarpiu etninių mažumų įvaizdžiai sieti su socialistine tematika. Akcentuota gamyba, materialinė gerovė, progresas ir revoliucija. Kultūriniais skirtumams niveliuoti, etninių grupių dainos ir šokiai naudoti socialistinėms žinutėms skelbti. Tuo tarpu Miao apgyvendintose kaimiškose vietovėse, kultūra buvo kruopščiai performuojama; vietos papročiai, pavyzdžiui, *lusheng* instrumento gamyba arba šamanizmo praktikos, buvo pasmerkti kaip senienos, neleidžiančios progresuoti.

Trečiasis etapas (XX a. 9 – 10 deš.) charakterizuojamas kultūrine liberalizacija. Etninių mažumų kultūra buvo skatinama ir remiama, nenutolstant nuo ekonominio konteksto. Skelbiamas skirtumų skatinimas derinamas su naująja ekonomine vizija. Greta tokių aspektų, kaip dvikalbio švietimo, plataus masto etnografinių tyrimų, tikriausiai matomiausi buvo etninių objektų suprekinimas bei perdirbti ar sukurti etniniai festivaliai. Kaimuose daug švenčių atliko spektaklio funkciją, o turistai atvykdavo jų stebėti. Be to, vyriausybė dotavo daugiatautes šventes, paprastai organizuotas šokių, dainų ar sportinių rungčių forma. Tokie renginiai išgrynino rekreacinę etninių kultūrų pusę ir suvedė skirtingas etnines grupes jų nagingumui demonstruoti konkurso numatytu formatu.

Antra vertus, etninių grupių ideologizuotų atvaizdų sklaida reprezentuoja pačią valdžią – tiek patiems žmonėms, kuriuos ji valdo, tiek išoriniam pasauliui, su kuriuo ji siekė užmegzti dialogą. Kadangi oficialiajame diskurse pabrėžiamas horizontalus santykis tarp etninių grupių, kur visos jos formaliai lygios, kultūrinė aplinka tapo ta sritis, kur atsispindi tikrasis santykis. Be to, kultūrinių skirtumų legitimizavimas prisidėjo prie ekonominio pliuralizmo (Schein 85-90; 2000).

2.3. Valdžios galios poveikis temizuotai erdvei

Etninių grupių kultūrinio identiteto raiška, kaip rašyta 2.2. skyriuje, buvo istoriškai moderuota. Šiandien leidžiama, bent simboliniu lygmeniu, reprezentuoti tarp etninių grupių esančius skirtumus. Skatindama iš esmės simbolinę kultūrinę įvairovę, valstybė tikisi sukurti nacionalinės ekonomikos integracijai, geopolitiniam saugumui ir patriotizmui palankią aplinką. Etniškumo ženklavimas *ne-haniškais* esminiais kultūriniais žymenimis išlieka pagrindinis valstybės sankcionuoto etninio identiteto šiandieninėje Kinijoje bruožas (Oakes 1998, 48). Selektivi vietos kultūros atranka ir saugojimas buvo paplitęs požiūris į Kinijos kultūrinę įvairovę ir daugiatautę struktūrą (Heberer 1989, cit. Oakes 1998, 48).

Etniniai kaimai yra viena iš labiausiai matomų tokios kultūrinės politikos manifestacijų. Valstybė ne tik identifikuoja, kuriuose etniniuose kaimuose egzistuoja valstybės pasirinktos reprezentuojančios tą kultūrą formas. Valstybė taip pat atlieka lemiamą vaidmenį atokių vietovių muziejifikacijoje, kur vietos architektūra ir papročiai laikomi modeliu etniam teminiam parkui. Valstybinių institucijų struktūra priima sprendimą, kas turi būti išsaugota. Kai kuriais atvejais, ištisi kaimai gali būti pasirinkti kaip reprezentuojantys tipišką gerai išsilaikiusį etninės architektūros ir papročių pavyzdį. Kai toks kaimas gauna *wenwu baohu danwei* (saugomo kultūros relikto vieneto) statusą, jis gali gauti atitinkamą valstybės dotaciją savo kultūriniais bruožams išlaikyti. Vietiniai privalo sutikti su tokiais apribojimais, kaip „modernių“ pastatų statymas ar tradicinių pastatų modifikavimas. Tokiais atvejais, valstybė siekia fosilizuoti kai kuriuos kultūrinės tradicijos aspektus, atskiriant vietos papročius, juos fiksuojant laike ir erdvėje bei užtikrinant, jog jie liks uždari, kaip eksponatai leidžiami stebėti ir vertinti moderniam urbanizuotam pasauliui (Oakes 1998, 49).

Teminiai kaimai turi plačiai pasireiškiančią socialinės inžinerijos funkciją. Jų kraštovaizdžiai sujungia tematiškai koordinuotą aplinką, po informacijos rinkimo ir klasifikavimo įgytą žinojimą ir vartojimo ideologiją. Temizavimas tampa institucinio žinojimo erdvine, suformuota per vaizdines socialinės inžinerijos technologijas. Šios technologijos kyla iš įvairių ekspertinio žinojimo laukų (tokių, kaip etnologija, archeologija, folkloras ir istorija) ir pasireiškia skirtinguose objektuose (per artefaktus,

drabužius ar architektūrą). Jos ne tik konstruoja nuoseklią erdvę, bet ir reguliuoja, kad joje vykstantys veiksmai vyktų pagal nustatytą seką (Hai 2007, 109).

Literatūroje pritariama nuomonei, jog temizuota erdvė veikia kaip socialinės inžinerijos institucija. Vis dėlto, galima išskirti tokius minėtos inžinerijos veikimo būdus. Pirmiausia, ji simbolizuoja veiksmingą ir lanksčią ekonominę sistemą, kurioje kultūra tampa suprekinama, o judėjimas tarp ekonominių ir kultūrinių grandžių didina investuoto kapitalo vertę (Zukin, cit. Hai 2007, 108).

Teminių parkų kūrimas pažymi bendrą tendenciją Kinijoje, kuria turizmas ir rinkos komercializavimas padeda sukurti nostalgiską kraštovaizdį, kuris prisideda prie tautinio tapatumo formulavimo.

Turizmas yra būtina sąlyga valdant Kinijos žvilgsnį į etninių mažumų kultūrą bei standartizuojant jų kultūrą į „autentiškų“ žymenų rinkinius, padedančius lengvai ją atpažinti bei vartoti. Kinijos kultūriniai kaimai perduoda tos etninės grupės selektyvią kultūrinę prasmę, atsikratant tais bruožais, kurie netinka prie multietninės šeimos paveiklo. Lankydami etninius kaimus, turistai surenka rūpestingai pagamintus vaizdus ir patirtis, kurios drauge perteikia parką supantį pilnatvės pojūtį – moderniąją Kiniją.

3. Xijiang kaimo disciplinuojanti erdvė

3.1.Xijiang kaimo kontekstualizavimas

Xijiang Miao etninės mažumos kaimas įsikūręs į šiaurę nuo Leigong kalvos slėnyje, apsuptame nacionalinio parko ir nutolęs apie 35 km nuo Kaili, Qiandongnan autonominės prefektūros Guizhou provincijoje. Jo užimama teritorija – apie 50 km². Xijiang yra vienas iš 10 susijungiančių kalnų kaimų ir laikomas didžiausia Miao etninės mažumos gyvenvieta Kinijoje. Pilnas pavadinimas (西江千户苗寨 *Xījiāng qiān hù miáo Zhài*) gali būti verčiamas kaip „Tūkstančio namų Miao kaimas“, turintis panašų skaičių namų ūkių. Gyventojų populiacija – apie 5000, iš kurių apie 99 % priklauso Miao etninei mažumai.

Pasak legendos, dabartiniai Xijiang gyventojai – tai daugiau nei prieš 5000 metų gyvenusios Chiyou genties palikuonys. Dėl karų turėję ne kartą migruoti nuo Geltonosios upės Jangdzės deltos link, kol galiausiai pasiekė Pietų Kiniją (pietinę Sichuan provincijos dalį, rytų Yunnan, vakarų Guizhou), o galiausiai – Laosą, Vietnamą ir kitas vietas. Teigiama, jog pats „Tūkstančio namų kaimas“ skaičiuoja per 1000 metų istorijos. Keičiantis Kinijos dinastijoms, Xijiang administracinis statusas taip pat keitėsi.

Qing dinastijos Qianglong imperatoriaus valdymo laikotarpiu (1711-1799), tuometinis administracinis aparatas paskelbė Miao kaimo ribas, įtvirtino Miao žmonių šeimos registrą, prievarta nutraukė tradiciją perduoti tėvavardį iš kartos į kartą, naudoti homonimus pacardėms taip, kad jos būtų panašios į Han. Iš to kilę tokios Xijiang gyventojų pavardės, kaip 唐 (tāng), 侯 (hóu), 杨 (yáng), 董 (dǒng), 宋 (sòng), 顾 (gù), 龙 (lóng), 陆 (lù), 李 (lǐ), 梁 (liáng), 毛 (máo), 陈 (chén), 金 (jīn), 吴 (wú) ir kitos, kurios pagal tradiciją nebuvo būdingos Miao. Tuo laikotarpiu neretai šios teritorijos gyventojai vadinti „barbarais“.

Yongzheng¹ (雍正) laikotarpiu 1729 m. Guizhou provincijos gubernatorius įtvirtino Xijiang kaip administracinę vienetą, įkūrė vietos administracinius organus, o netrukus

¹ Qing imperatoriaus (1722 – 1735) valdymo vardas.

Xijiang buvo įtrauktas ir į Centrinės lygumos regiono² administracinį valdymą. 1954 m. įkurtas Leishan Miao autonominis regionas.

1999 m. nutarta Xijiang specializuoti turizmo pramonėje. Leishan apylinkės komitetas ir vyriausybė išsikėlė tikslą – sukurti į turizmą orientuotą apygardą, o Xijiang kaimui buvo parengti detalūs planiniai dokumentai³. Jų vykdymui buvo priimtos tam tikros administracinės priemonės, pavyzdžiui, tikrinama, ar reitinguojami viešbučiai, lankytini objektai ir kitos atrakcijos atitinka turizmo plėtros dokumentus. Praėjus teisinei procedūrai, konkretus objektas pristatomas viešam vertinimui. Jei objektas neatitinka patvirtinto plano, jis turi būti atitinkamai rekonstruotas arba nugriautas, o tam įpareigojami atsakingi asmenys ar įmonės.

Xijiang kaimas neoficialiai atidarytas turistinei veiklai dar 1994 m., tačiau oficialiai pripažintas tik 2006 m. 2007 m. suteiktas valstybinio lygio kultūrinės istorijos objekto statusas, o 2011 m. buvo pripažintas AAAA lygio turizmo centru. Jo lankomumas ženkliai išaugo 2006 m. pagerėjus susisiekimui – buvo atidarytas greta einantis greitkelis (Jean 2017, 5).

Turizmo skatinimui taip pat patvirtinti tokie investiciniai projektai, kaip infrastruktūros plėtra, renovacijos: Miao muziejaus renovacija, krautuvėlių gatvės rekonstrukcija, senųjų etninių gatvių transformacija, apžvalgos aikštelės įrengimas, švaraus vandens įrenginių pastatymas, taip pat tarp miestinės komunikacijos gerinimas. 2008 m. „Turizmo plėtros konferencijoje“ konstatuota, jog Xijiang, kaip etninio turizmo traukos objektas, turi orientotis ne tik į vietos, bet ir į tarptautinę rinką.

*Renminwang*⁴ tiklaraščio duomenimis, per 2018 m. Pavasario šventės atostogų metu, Xijiang buvo apsilonkę apie 254 900 turistų. Palyginus su ankstesniais metais, jų skaičius išaugo apie 22%. Daugiausia tai yra kaimyninių provincijų gyventojai, vidurinės klasės vartotojai, kurių finansinės galimybės leidžia išlaidauti tokioms laisvalaikio formoms, kaip restoranai, barai, pasirodymų stebėjimas, SPA, viešbučių nuoma ir kitoms, leidžiančioms išsiskirti iš vartotojų, teišgalinčių „nemokamas pramogas“, kaip televizija ar filmai.

² Centrinės lygumos regionui priskiriama Geltonosios upės vidurinė ir žemoji teritorijos, įskaitant Henan, vakarinę Shandong dalį, pietinę Shanxi dalį ir Hebei provincijas.

³ 《西江千户苗寨旅游详规》,《西江千户苗寨综合性修建性详细规划》

⁴ <http://gz.people.com.cn/BIG5/n2/2018/0222/c371755-31269511-2.html>

Pagrindiniai veikėjai Xijiang turizmo plėtroje yra vyriausybė, privačios įmonės ir vietiniai gyventojai. Vyriausybė prisidėjo daugiausiai, finansuodama infrastruktūros konstrukciją ir transformacijas, spręsdama viešuosius ir turizmo klausimus. Vyriausybei kuriant investicijoms patrauklią aplinką, į kaimo turizmo sektoriaus plėtrą įsijungė ir nevietinės įmonės. Tuo tarpu gyventojai dirba aptarnavimo srityje, yra atsakingi už kultūros pateikimą turistams. Tik maža dalis dalyvauja Xijiang turizmo planavime ir valdyme (Feng 2013, 70). Jean taip pat rašo apie sudėtingą išorės įmonių ir kaimo gyventojų santykį. Pasak jo, turizmo plėtrą didele dalimi lėmė išorės rangovai, vietos gyventojams sudarę aršią konkurenciją. Dėl menkesnės patirties ir kapitalo trūkumo Xijiang gyventojai buvo nepajėgūs patys plėtoti investicinių projektų, tad nenuostabu, jog ilgainiui juos išstūmė išorės įmonės. (Jean 2017, 5).

Miao etninės mažumos klasifikavimas ir įpynimas į Kinijos - daugiatautės šalies - diskursą, Xijiang kaip administracinio vieneto įforminimas, šiai vietai priskirtas turistinis kursas bei jo organizavimas pasitelkiant vadybinius metodus byloja apie socialinį klasifikavimą. Valstybė, taip pat subordinuojantys subjektai (korporacijos, nevyriausybines organizacijos) bei institucijos, pritaikydamos konkrečius vadybinius sprendimus, atlieka socialinės inžinerijos funkciją. Minėtų vadybinių sprendimų analizė atskleidžia kontrolės veikimo būdus.

3.2. Turistinė-kultūrinė galios erdvė Xijiang kaime

Teminės erdvės, kad ir kokios jos bebūtų - prekybos centrai ar teminiai kaimai – vis labiau tampa hibridinėmis vartojimo formomis. Apsipirkinėjimas susipina su pramogomis (žaidimai, pramogų atrakcionai), švietimu (per pasakojimus ir temas), prekyba (per autorių teisių atvaizdus ir logotipus), performatyvų darbą (tiesiogiai su turistais sąveikaujantys darbuotojai) bei kontrole ir stebėsena (tiek darbuotojų, tiek vartotojų) (Hai 2007, 98).

Xijiang kaimas turistams pristatomas⁵ kaip didžiausia Kinijoje, o galbūt net ir pasaulyje Miao etninės grupės žmonių rezidavimo vieta. Rašoma, jog jis yra lyg unikalios

⁵ Pavyzdžiui, <https://www.travelchinaguide.com/cityguides/guizhou/qiandongnan/qianhu-miao-village.htm>

kultūros oazė, norintiems patirti autentišką vietinį gyvenimą, pasivaikščioti po terasas bei stebėti, kaip Xijiang gyventojai triūsia savo ūkiuose.

Į Xijiang galima patekti dvejopai: autobusu arba greituoju traukiniu pasiekus greta esantį Kaili miestą, sėsti į privačių operatorių bei kelionių agentūrų organizuojamus autobusus, arba nuosavu automobiliu. Įdomu tai, jog pagal *Renminwang* naujienu agentūros pranešimą, 2018 m. per Pavasario šventės atostogas, buvo sulaukta per 10 tūkst. transporto priemonių per dieną. *Dabeimen* (大北门) ir papildomai įrengtos 7 ar 8 laikinos stovėjimo aikštelės buvo visiškai užpildytos, o viešbučių ir svečių namų užimtumas siekė 100%. Kad būtų patenkinti maitinimo ir turizmo poreikiai, buvo papildomai įrengtos paslaugų teikimo stotelės. Turizmo suaktyvėjimo metu kaimo „harmonija“ ir „etniškumas“ tampa antraplaniu fonu, o svarbiausia tampa turistų aptarnavimas. Paaiškėja, jog pagrindinė Xijiang funkcija – užtikrinti turizmo proceso nenutrūkstamumą.

Nuo pagrindinės stovėjimo aikštelės palypėjus laiptais, turistai patenka į erdvią aikštę, kurioje jį pasitinka eilėmis sustojusios moterys arba merginos, vilkinčios Miao nacionalinius kostiumus. Fone, didžiuliam ekrane, rašomi pasveikinimai atvykus ir kviečiama įžengti į Miao kultūrinį pasaulį, pavyzdžiui, „Mėgaukis kitoniškos vietovės kaimišku kraštovaizdžiu ir ūkininkavimo kultūra“, „Miao kaimas – absoliučiai originalios ekologiškos kultūros vieta“⁶. Ekrane rodomi šokantys, dainuojantys vietiniai gyventojai, akcentuojama batika ir jų gaminami sidabro dirbiniai. Taigi, netgi prieš įžengiant į turistinę teritoriją, stebėtojai pateikiami suobjektinti vietinių gyventojų kūnai tiek fizine, tiek skaitmenine forma.

1 pav. Turistų sutikimo erdvė: autorės archyvas

⁶ 感受异地的田园风光农耕文化，苗族村寨“原始生态”文化完整的地方.

Pažymėtina, jog ne vienas turistas yra pastebėjęs ekraną kaip nenatūralų, svetimą objektą tariamai autentiškoje aplinkoje. Ekranai ir filmavimo kameros pripažinti kaip būtini šiuolaikinio panopticismo rekvizitai. Pavyzdžiui, Xie (2012, 117) rašo, kad stebėjimo kameros primena tos erdvės stebimiesiems apie panoptinę būseną. Tuo tarpu Xijiang kaime stebimieji gali būti ir stebėtojais tuo pačiu metu. Internetė⁷ galima rasti puslapių, siūlančių prisijungti prie tiesioginės kaimo transliacijos - galima prisijungti prie bet kurios iš 4.

Iš pirmo žvilgsnio šis technologijos, deklaruojamos Xijiang autentikos bei pastebimos muziejifikacijos derinys atrodo kakofoniškai, tačiau ši nuomonė priklauso nuo požiūrio taško. Jei Xijiang suvokiame oficialiuoju diskursu, t.y. kaip autentišką, idilišką Miao etninės mažumos gyvenvietę, hiperbolizuotas technologijų naudojimas atrodo nelogiškas. Antra vertus, jei į Xijiang žvelgiame urbanistinės analizės požiūriu, galimybė stebėti ir būti stebimam tuo pačiu metu yra įprasta miestų stebėsenos (surveillance) praktika. Tačiau šiuo atveju, kameros tampa ne tiek fizinio saugumo, kiek kultūrinės informacijos perdavimo kanalu.

Įėjimo bilietas yra privalomas turizmo pramonės rekvizitas. Tačiau jis nėra tik leidimas patekti į turistinį objektą, tačiau panaudoja vaizduojamuosius menus, fotografiją, kaligrafiją, apjungiant įvairius žinojimo aspektus, kaip gamta, geografija, kultūra, menas. Turistui bilietas leidžia surinkti ir kolekcionuoti šiuos aspektus (Zhang, Yang 2007, 59). Įėjimo blietų į Xijiang dizainas bėgant laikui nežymiai keitėsi, tačiau visais atvejais ant jo vaizduota būtent šie aspektai – kaimo panorama, turistinis žemėlapis bei stilizuotai užrašytas kaimo pavadinimas.

Wang ir Cangbai (2017) paveldą ir jo pateikimą žiūrovams vaizdingai palygino su teatru. Galima papildyti jų idėją, jog ne tik sceninės technikos naudojamos paveldo pateikimui bei atvaizdavimui, bet ir pati teatro sąranga naudojama Xijiang kaime: tik įsigijus bilietą, praėjus kontrolę galima pakliūti į spektaklį, netgi jame dalyvauti.

Turistai, įsigiję įėjimo bilietą taip pat turi susimokėti už transportą kaimo viduje, priešingu atveju, teks vaikščioti. Kiekvienas lankytojas privalo pateikti savo asmens dokumentą, tad anonimiškai įsigyti bilieto nėra galimybės. Be to, reikia susipažinti su

⁷ <https://www.webcamgalore.com/search.php?s=Xijiang>

taisyklėmis, nurodančiomis saugumo, higienos reikalavimus. Turistai visos viešnagės metu privalo su savimi turėti asmens, kelionės dokumentus, įėjimo ir transporto bilietus, kurie gali būti reikalingi pasimetimo atveju. Taigi kiekvienas turistas, dar prieš įžengiant į kaimo teritoriją, yra patikrinamas, užregistruojamas, o jo „teisėtumas“ viešėti Xijiang bet kurią akimirką gali būti patikrinamas.

2 pav. Bilietas į Xijiang kaimą: autorės archyvas

2009 m. buvo įvesta apmokestinto įėjimo sistema. Bėgant laikui, ne tik bilieto kaina, bet ir pajamų paskirstymas tarp vietinių gyventojų ir išorės operatorių kito. Pavyzdžiui, 2013 m. gyventojams tekdavo tik 10,5% nuo parduotų bilietų pajamų, o 4,5% paimamas kaip „paveldo apsaugos mokestis“. Toks paskirstymas 2014 m. išprovokavo Miao nepasitenkinimą ir protestą. Siekdama suvaldyti neramumus, vietinė valdžia sutiko pakoreguoti pajamų padalijimo procentą bei skirti didesnę atlygį Miao Naujųjų metų pasirodymuose dalyvaujantiems artistams (Li, cit. iš Jean 2017, 7).

Dveji dideli vartai užtikrina kontroliuojamą patekimą ir išėjimą į Xijiang; turistų automobiliams draudžiama įvažiuoti, tačiau vietiniai gyventojai gali įeiti ar įvažiuoti per

specialius tam pritaikytus kanalus. Praėję pro patikrinimo vartus, lankytojai pagal turimą bilietą gali sėsti į elektrinius vagonėlius arba savarankiškai eiti lankytinų objektų link.

Sistemoje, kurioje egzistuoja numatytos prievartinės taisyklės, būtinai vyksta ir pasipriešinimas, tiesa, ne visada pasireiškiantis atvira forma. Apmokestinimo atveju Xijiang kaime galime kalbėti apie tam tikrą įėjimo į objektą juodąją rinką. Lauko tyrimų metu paaiškėjo informacija apie galimybę patekti į šį turistinį objektą už pusę kainos; iš anksto suderinus su tuo užsiimančiais vietos gyventojais, kaip nurodė vienas iš informantų, turistai už kaimo ribų pasisodinamas į automobilį ir pervežamas per kontrolės punktą į Xijiang teritoriją. Tokiu būdu Miao išnaudoja Xijiang turizmo sistemos spragą. Informanto nuomone, tai yra tinkamas būdas kovoti su nesąžiningai paskirstomomis pajamomis bei įdėto darbo disbalansu.

Turistą lydi žemėlapiai – jų galima gauti informacijos centruose, rasti prie pagrindinių vartų, pačiame kaime, žemėlapis pavaizduotas ant bilieto, galima atsisiųsti mobiliąją aplikaciją⁸ arba pereiti virtualų turą WeChat pokalbių programėlės viešajame Xijiang kaimo profilyje⁹.

Žemėlapiai – galios įrankis, leidžiantys jų kūrėjui nurodyti, kuri vieta yra svarbi ir aktuali, kurios – visiškai neatvaizduoti, bei akcentuoti norimus konkrečios vietos bruožus, arba, kaip nurodo Moss (2015), sukurti „erdvės reprezentaciją ant popieriaus lapo“. Ši koncepcija remiasi Foucault galios, išplaukiančios iš žinojimo per istorinį ir geografinį apibrėžimą, pažymint, jog politika, istorija ir geografija yra tarpusavyje susipynusios (Crampton ir Krygier 2006, cit. iš Moss 2015, 7). „Erdvės reprezentacija“ tampa galios technika, kurios dėka žemėlapiai tampa aktyviais socialiniais konstruktais, atstovaujančiais politinį kontekstą, kuriame buvo sukurti.

Xijiang kaime naudojami turistiniai žemėlapiai, schematiškai atvaizduojantys turistinį maršrutą, apibrėžia kultūrinę erdvę, kurioje vyksta turistų ir vietinių sąveika, bet ir susistemina, nustato judėjimo tvarką. Numatytas pavyzdinis maršrutas (žr. priedą) lyg ir turėtų atskleisti geriausia, ką turi Xijiang, o tai gali būti pamatyta vojeristiniu žvilgsniu. Turistinės kartografijos grafinis atvaizdavimas simplifikuoja, indoktrinauja erdvę ir jos subjektus, o maršrutas kontroliuoja ir valdo erdvės patyrimo ir jos matymo būdus.

⁸ Pavyzdžiui, žiūrėti čia: <https://lvyou.baidu.com/qiandongnan/ditu>

⁹ Profilio pavadinimas: 西江千户苗寨景区, WeChat ID: xjnz2008

Turistinis žemėlapis, virtualus netgi labiau nei fizinis, ne tik padeda rasti vietas, bet ir patirti erdves jose fiziškai nebuvus. Tam ypač pasitarnauja jo interaktyvumas. Pavyzdžiui, Kinijos kelionių paslaugų teikėja „Ctrip“ siūlo pasinaudoti turistiniu žemėlapiu, kurio dėka turistai gali formuoti savo atskirą bendruomenę. Greta kiekvieno lankytino objekto galima rasti reitingavimą, aprašymą, nuotraukas (taip pat įkelti savo ir rasti įkėlusiojo asmens profilį), komentarus, rezervuoti bilietus.

Minėta kultūrinė erdvė primena John Findlay aprašytą Disneilendo funkcinę erdvę – švarią, saugią ir tvarkingą, kontrastuojančią su išorine chaotiška miesto erdve (Hai 2007, 106). Panašiai, turistas, įėjęs į Xijiang kaimą, patenka į rūpestingai valdomą bei prižiūreitą erdvę, priešingą jam įprastam didmiesčio suirutei. Be to, kaime sukurtoji aplinka sąmoningai paskiriama disciplinuoti lankytojus, jog jie elgtųsi pagal kaimo nustatytas tiek socialines, tiek tinkamo vartojimo, normas.

Kultūrinėje – turistinėje erdvėje reguliuojamas lankytojų srautas, taip natūralizuojant jų vartojimo būdus. Natūralizavimo įrankiai – turistinių atrakcijų, restoranų, parduotuvių ir pasirodymų vietų išdėliojimas; pasirodymų tvarkaraščių nustatymas; turistinių maršrutų nustatymas. Tokiu būdu, kaime sukonstruojama socialinė vartojimo tvarka, o turistai manipuluojami išleisti pinigus atitinkamose vietose reikiamu metu.

Aprašytoje kultūrinėje – turistinėje erdvėje randasi skirtingų laipsnių asimetriški galios santykiai, pasireiškiantys turistų ir vietos gyventojų santykiu. Pavyzdžiui, kalbėdami apie asmeninę vietos gyventojų erdvę, susiduriame su tokiu apribojimu. Pagal Cao (2011, 22), dėl kaimo geografinės pozicijos (kalnuotos vietovės, upės), gyvenamieji pastatai yra sukomplektuoti glaustai, taupant žemę. Ne kiekvienas namas turi savo kiemą, tad vietos gyventojai priversti daug veiklų atlikti viešose erdvėse. Cao su tuo susieja Miao etninės mažumos socialumą, aktyvumą ir tradicinių švenčių šventimą bendrose erdvėse. Antra vertus, tai atskleidžia tam tikrus apribojimus vietos gyventojų atžvilgiu. Viena vertus, kultūrinėje – turistinėje erdvėje laukia neišvengiama akistata su turistais, antra vertus, privati erdvė taip pat stipriai apribota.

Vojeristiškas žvilgsnis į Kitą (t.y. vietinius gyventojus) neišvengiamai tampa optimaliu, nes turisto – vietos gyventojų santykis yra trumpalaikis ir lakus. Tokios kontakto aplinkybės padidina atstumą tarp abiejų pusių ir skatina suobjektinti Kitą, jį stebėti estetiniu žvilgsniu iš skirtingų kampų. Turistai su vietiniais sąveikauja dirbtinėje erdvėje. Šiuo

atžvilgiu, turistai tampa lyg panoptikono centrinio bokšto sargai, o vietiniai – celėse uždaryti kaliniai, kur tikėjimas, jog esi stebimas (*surveillance*) pakeičia išorės galios įvedimą (Xie 118, 2015).

Apibendrinant, galima išskirti tokias Xijiang kaimo erdvines praktikas. Pirmiausia, kaimo aplinka yra temizuotas Miao etninės mažumos turistinis kraštovaizdis, glaudžiai susijęs su platesnėmis socialinėmis jėgomis. Antra, ši aplinka tampa kapitalo kaupimo ištekliu, o į gamybos ir vartojimo sistemas įtraukiama žinojimas apie Miao etninę mažumą. Trečia, turizmo procesas taip pat tampa disciplinavimo procesu. Turistai privalo paklusti struktūrizuoti socialinei erdvės ir laiko tvarkai, apibrėžiamai pasirodymų tvarkaraščio ir lankytinų vietų išdėstymo, o vietiniai gyventojai – su turistais sąlygotų socialinių kontaktų reikalavimams.

Etninių mažumų reprezentavimas teminiuose kaimuose įtvirtina elgesio reguliavimo socialinius efektus. Įmonė¹⁰, organizuojanti erdvės įrengimą, veikia kaip vyriausybės atstovė, per vartojimą lankytojus paversdama jo gyventojais. Turistai tampa valdžios subjektais vos tik įžengę į minėtą erdvę – jie skatinami vartoti, stebėti pasirodymus, pirkti suvenyrus pagal sudėliotą tvarką.

3.3. Kraštovaizdžio semiotinė erdvė

Kalba, panašiai kaip organizmas, yra greitai prisitaikantis ir į kontekstą reaguojantis instrumentas, jautrus subtilioms diskurso sukuriams situacijoms. Kalba prisiderina prie įvairių aplinkybių joms tinkamomis kategorijomis, o kategorijų skaičius yra nulemtas kultūrinių ir istorinių faktorių (Danesi 1999, 97). Naudojant urbanistinę semiotinę požiūrį, galima atsekti, kaip miesto erdvių prasmės evoliucionuoja interpretacijos procese. Šiuo metodu miesto erdvė suprantama kaip tekstas (arba pseudo tekstas), kuriame erdvinės struktūros sukuria prasmę. Taigi, jeigu erdvėms priskiriamos reikšmės yra kintančios, jos taip pat gali būti manipuliacijų objektu. Vietos ženkliniu (*place branding*) apibūdinamas procesas, kuriuo erdvių prasmėmis manipuluojama taip, kad būtų sukuriamas konkretus įspūdis jos gyventojui ar lankytojui (Hiller, Goodbrand 2016, 51).

¹⁰ Xijiang kaime turizmą plėtoja Guizhou Province, Xijiang Miao Village Culture Tourism Development Co. Ltd.

3 pav. Xijiang kaimo geografinė teritorija: baidu.com

Semiotinei analizei atlikti surinkta 461 žemėlapyje pavaizduoto objekto pavadinimas: aikščių, pastatų, lankytinų objektų, viešbučių, svečių namų, pasilinksminimo vietų (kavinių, barų, KTV). Iš visų pavadinimų oficialios įstaigos ir pastatai (pavyzdžiui, Leishan apskrities viešojo saugumo biuras Xijiang policijos stotis 雷山县公安局西江派出所, Leishan apskrities miškų biuras Xijiang miesto miškų stotis 雷山县林业局西江镇林业站) ir nedidelė dalis į turistus orientuotų objektų (pavyzdžiui, Xijiang kultūros ir meno centras 西江文化艺术中心, buivolo rago dirbtuvės 牛角工坊). Likusius pavadinimus galima suskirstyti į binarines matricas. Lentelėse pavaizduota tipiniai pavadinimų pavyzdžiai:

1 lentelė. Gamtą ir miestą reflektuojantys pavadinimai

Gamtą		Miestą	
Audros tiltas	风雨桥	168 verslo viešbutis	168商务宾馆
Xijiang Ruonio jaunimo nakvynės namai	西江海豹青年客栈	168 baras, kambarių rezervacija, KTV	168酒吧包房KTV
Briedžio kava	麋鹿咖啡	Geros viešnagės svečių namai	好来屋客栈
Drugelio svečių namai	蝶庄客栈	TOWO top viešbutis (Xijiang Tūkstančio Namų kaimo filialas)	TOWO上品酒店(西江千户苗寨店)

Lotoso svečių namai	莲荷客栈	Miao pakrantės muzikinis baras	苗家湾音乐吧
Pavadinimai referuoja į gamtą, jos reiškinius, gyvūnus ar augalus.		Pavadinimas nurodo apie ryšį su miestu, urbanistine kultūra, franšizinius, mieste matomus prekių ženklus.	

Išskiriamos skirtingos galių pusiausvyros miesto – kaimo plotmėje. Urbanizmas referuoja į žinių lauką, susijusį su architektūra ir planavimu, taip pat į sociokultūrinius aspektus, apimančius hierarchinius galios tarp “miesto” ir “kaimo” identiteto kodus. Viena vertus, turime geopolitinį ryšį – miesto su centru, ir kaimo su periferija. Antra vertus, urbaniškumas simbolizuoja “aukštąją visuomenę”, elitą, turintį priėjimą prie civilizacijos ir modernumo. Kituose diskursuose, periferinės vietovės traktuojamos kaip naujoviško mąstymo – veikimo taškai, mažiau kontroliuojamos erdvės, kuriose lengviau kyla konfliktai, kūrybiškumas bei atsinaujinimas (Bergman, Dyrssen 2016, 56).

Galima pritarti Urry, jog kaimo kraštovaizdyje pasireiškiantys urbanistiniai elementai dažniausiai susiję su mobilumu, o būtent – atvykstančiųjų atsivežama kultūra. Atvykusieji dažnai turi susidarę stereotipinį įvaizdį apie kaimo aplinką, apie pageidautinus socialinius ir estetinius bruožus, kurių reikalauja ir iš kaimiškos aplinkos (Urry 2002, 10). Taigi šiuo atveju sukuriama turistams artima aplinka. Jiems pateikiama stereotipinis etninį turizmą pabrėžiantis kraštovaizdis, greta kurio siūlomos miesto pramogos.

2 lentelė. Į Miao ir Han kultūrą referuojantys pavadinimai

Miao kultūriniai žymenys		Han kultūriniai žymenys	
Chiyu genties kultūros krautuvėlė - viešbutis	蚩尤部落文化精品酒店	Xizi svečių namai	西子客栈
San Miao viešbutis	三苗居酒店	Yongle svečių namai	永乐客栈
Valstiečių tapytojo Li Yifu svečių namai	农民画家李玉福客栈(枫香阁)	Žemdirbių dievo vaistinė	神农苗药堂
Būgnų ritmo panoramos viešbutis	鼓韵全景酒店	Drakono vartų svečių namai	龙门客栈
<i>Lusheng</i> (muzikos instrumentas) svečių namai	芦笙客栈	Qiandongnan Raudonosios vėliavos Miao namai	黔东南红旗苗家
Brolių svečių namai	兄弟客栈		

Mamos alkoholio bravoras	妈妈的酒坊		
Senajo Wang universalinė parduotuvė	老王百货店		
Xijiang Mažajo Lu svečių namai	西江小鲁客栈		
Li Guangxiong sidabro dirbiniai	李光雄银饰		
Pavadinime užkoduota nuoroda į Miao etninės kultūros elementus	Referuoja į Han naratyvą		

Išoriniai žymenys, aprašantys, kas yra ir kas nėra Miao, nepaisant vidinių jų priešpriešų, yra esminiai klasifikacijos procese. Šios etninės mažumos apibrėžimas remiasi žinojimo/galios formomis, leidžiančioms išorės veikėjams apibrėžti Miao tapatybės ribas. Galime išskirti tokius kultūrinius žymenis:

Lusheng. Šis bambukinis instrumentas laikomas Miao žmonių simboliu. Nors jų galima rasti skirtingų dydžių ir formų, grojimo aplinkybės taip pat įvairuoja, *lusheng* išlieka centriniu kultūriniu žymeniu. Jis turi pagalbos ir šventumo aurą, o jo naudojimas griežtai reguliuotas papročiu.

Socializacijos papročiai. Miao etninė mažuma skyrė ypatingą reikšmę socializacijos, svečių priėmimo, švenčių šventimo etiketui. Pabrėžiama stipriai kodifikuotos abipusės svečių – šeiminių sąveikos normos, pavyzdžiui, plikomis rankomis vaišinti svečius, gerti gėrimus naudojantis abiem rankomis, improvizuotai dainuoti vaišių metu, gausiai vartoti alkoholį.

Alkoholio vartojimas. Namų gamybos gėrimų vartojimas laikoma vienu iš charakterizuojančių Miao žymenių. Etiketą reikalavo, jog svečiai būtų skatinti gerti tiek, kiek pajėgia. Girtumas, net ir didelis, socialinio kontakto metu nėra stigmatizuojamas. Vyrai ir moterys gerdavo vienodus kiekius. Alkoholio vartojimą lydėjo tokie sceniniai elementai, kaip dainos, ritualai.

Kinų reprezentavimas naudojant su etninėmis mažumomis susijusius objektus ir pačias etnines mažumas tampa ekonominiu procesu, kuriame kultūriniai simboliai sutapatunami su prekėmis. Pavyzdžiui, etnis kostiumas tampa ne tik tautinės mažumos

žymeniu, bet ir gali būti suvartojamas. Etiniai parkai konkretizuoja abstrakčią tautos idėją, skatinant kaitą tarp simbolių ir materialių objektų.

Be to, etninių mažumų reprezentavimas padeda nubrėžti sociokultūrinę ribą tarp Han ir kitų etninių grupių, o teminiai kaimai paryškina kultūrinius skirtumus, kaip svarbų faktorių tinkamos socialinės tvarkos įtvirtinimui, reikalingo socialinei Kinijos transformacijai (Hai 2007, 108). Miao etninę mažumą reprezentuojant per kultūrinius žymenis sukuriama homogeniškos, suklasifikuotos, ir ištyrinėtos grupės iliuzija, puikiai deranti kitų Kinijos etninių grupių šeimoje.

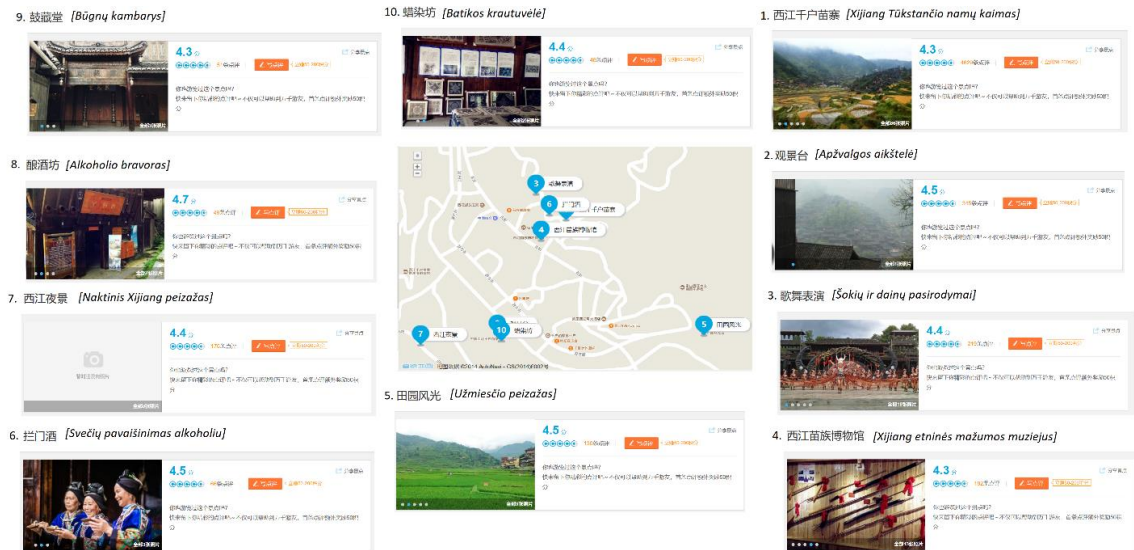
IŠVADOS

1. Esama etninių grupių struktūra yra tęstinės Kinijos etninės politikos rezultatas. 1949 m. pradėjus įgyvendinti valstybės, sudarytos iš lygių etninių grupių, viziją, Etninės Identifikacijos projektu pradėti didelio masto žmonių ir jų kultūros antropologiniai tyrimai, aprašymai, apibendrinimai, grupių sujungimai ir išskaidymai, kuriuos Foucault terminais apibūdintume kaip žinojimo kūrimą per valdžios mechanizmą. Beveik tris dešimtmečius vykdytos klasifikacijos rezultatas – aiškiai artikuliuotas Kinijos, kaip multietninės valstybės, naratyvas. Miao etninė grupė, būdama šio naratyvo dalimi, disciplinuojama bei kontroliuojama struktūrizuotose kultūrinėse erdvėse.
2. Per tematizuotos ir disciplinuotos erdvės kūrimą etninio turizmo kontekste Xijiang gyvenantiems Miao etninės grupės žmonėms priskiriami „autentiški“ valstybės pasirinkti etniniai žymenys, kuriuos lengva atpažinti ir vartoti. Be kita ko, jie kontrastuoja su *haniškaisiais*. Miao kultūriniai žymenys, kaip *lusheng*, socializacijos, alkoholio vartojimo papročiai perduoda Miao selektyvią kultūrinę prasmę. Tokiu būdu tematizuota erdvė tampa socialinės inžinerijos būdu, išreikštu per socialinės kontrolės mechanizmą – taigi, Xijiang kaimas pakliūna į panoptinę būseną.
3. Xijiang socialinės kontrolės mechanizmas pasireiškia skirtingomis fizinėmis ir nematerialiomis priemonėmis:
 - Apribojamas patekimas į Xijiang erdvę taikant bilietų sistemą, kuriuos įsigyjant turistai identifikuojami pateikus asmens dokumentą. Turistas, viešėdamas Xijiang, gali būti bet kuriuo metu paprašytas pateikti šiuos rekvizitus.
 - Nors Xijiang deklaruojama kaip autentiška ir išlaikiusi tradicijas Miao gyvenvietė, joje įrengta stebėsenos (*surveillance*) technologijos. Prieš patenkant į kaimo teritoriją, ekranuose vaizduojami suobjektinti Miao gyventojų kūnai. Xijiang taip pat galima stebėti pasinaudojant mobiliąja programėle ar tiesiogine transliacija internetu.

- Lankytini objektai yra išdėstyti bei jų darbas organizuojamas taip, kad būtų galima valdyti turistų maršrutą, jų vartojimo tvarką, užtikrinti jų buvimą numatytu laiku konkrečioje vietoje.
- Turizmo proceso nenutrūkstamumas yra Xijiang funkcinis prioritetas: esant didesiam lankytojų srautui, pasinaudojant vadybiniais metodais užtikrinamas turistų aptarnavimas. Taigi, pats procesas tampa tikslu.
- Xijiang kaimas panašus į sceną, o jame vykstantis Miao etninės mažumos gyvenimas – teatrą. Turistas, įsigijęs bilietą, gali ne tik pasyviai stebėti, bet ir parts dalyvauti vaidinime.
- Žemėlapiai, kurie platinami tiek fiziniu, tiek virtualiuoju pavidalu, leidžia supaprastinti, suobjektinti aplinką. Turistas, vojeristiniu žvilgsiu skenuodamas teritoriją, indoktrinoja erdvę ir jos subjektus.

Priedas (Pavyzdinis turistinis maršrutas)

„Ctrip“ siūlo tipinį Xijiang kaimo pažintinį maršrutą (žr. 4 pav.) ir apibūdina turistines vietas:

4 pav. Xijiang turistų lankomi objektai: autorės vizualizacija, remiantis <http://you.ctrip.com/map/xijiangmiaozhai120531.html>

1. **Xijiang Tūkstančio namų kaimas.** Bendras pristatymas, kuriuo aprašomi kaimo geografiniai duomenys, trumpai pristatomi lankytini objektai.
2. **Apžvalgos aikštelė.** Pasak kelionių operatoriaus, stovint šioje vietoje galima pamatyti panoraminį Xijiang vaizdą. Baishu upė tarytum nefritinė juosta dalina kaimą į dvi dalis. Dėl vietos nuolydžio, naktį atsiveria jaudinantis vaizdas – sužimba tūkstantis žiburių prie namų. Visas kaimas – kaip graži nepamirštama nuotrauka.
3. **Šokių ir dainų pasirodymai.** Miao žmonių gyvenimas vadinamas „dainų pasauliu ir šokių jūra“. Xijiang kaime atliekama daug etninių pasirodymų, leidžiančių gyventi šiame pasaulyje ir plaukioti šioje jūroje bei patirti dinamišką Miao kultūrą. Du kartus per dieną atitinkamu laiku pasirodymų aikštėje atliekami pasirodymai, kur Hmong merginos bei vaikinai aistringai atlieka folklorinius dainų ir šokių numerius, įtraukdami žiūrovus į šiuos turtingus etninius papročius.

5 pav. Šokių ir dainų pasirodymų erdvė: autorės archyvas

4. **Xijiang etninės mažumos muziejus.** Jį sudaro šeši tipinio Miao architektūrinio stiliaus pastatai. Pirmasis aukštas yra plytų ir cemento, antrasis - medinės struktūros, o bendra išvaizda – kaip 吊脚楼 (Diàojiǎolóu), arba kaip būtų galima pažodžiui išversti, ant kolonų „pakeltų pastatų“. Muziejuje yra pagrindinė salė, istorijos, rankdarbių, švenčių, dainų ir šokių, architektūrinės meistrystės, kostiumų dekoravimo sidabru, liaudies medicinos, šamanizmo ir religijos, religijos salės, taip pat daugiafunkcinė multimedijų salė. Muziejuje sukaupta per 1220 kultūrinių relikvijų ir daugiau nei 350 fotografijų, portretų ir knygų. Šie rekvizitai atspindi įvairius ir unikalius Miao gyvenimo aspektus.

6 pav. Muziejus: baidu.com

5. **Užmiesčio peizažas.** Miao žmonės išugdę laukai; ryžių terasos ir drėkinimo sistema yra šių gyventojų darbštumo ir išminties vaisius.

7 pav. Agrikultūriniai laukai: autorės archyvas

6. Svečių pavaišinimas alkoholiu. Kaskart atvykus svečiams, kaimo gyventojai - vyrai ir moterys, jauni ir seni – juos pasitinka su ryžių degtine, kad išreikštų savo sveikinimus, pagarbą ir palaiminimą.
7. Naktinis Xijiang peizažas. Naktis čia – rami ir šilta. Kiekvieną vakarą užsižiebia tūkstančiai šviesų. Sutemus Xijiang tampa šviesų jūra, o gerai įsižiūrėjus kaimo forma primena buivolo galvą. Kad turistai galėtų labiau mėgautis šiuo vaizdu, įrengta apžvalgos aikštelė bei kursuoja turistiniai autobusiukai. Naktis kviečia šeimas, draugus ir mylimuosius pasivaikščioti po mėnesieną, vėju ir lietumi. Tai taip romantiška ir įsimintina.
8. Alkoholio bravoras. Miao degtinė yra originalus fermentuotų ryžių alkoholinis gėrimas. Jo skonis saldus, o stiprumas – nedidelis. Tai geriausias gėrimas pašalinti nuovargiui ir atgailinti mintis. Vis dėlto, alkoholio veikimas pajaučiamas ne tuojau pat, tad svečiai prašomi vartoti atsakingai.
9. Būgnų kambarys. Kartą per 13 metų vyksta pati svarbiausia protėvių garbinimo šventė, visiems žinoma kaip „Būgnų festivalis“. Būgnų salėje saugomos Miao šventosios relikvijos – bronziniai būgnai.

10. Batikos krautuvėlė. 2006 m. batika įrašyta į valstybinį nematerialios kultūros apsaugos sąrašą. Batikos raštų autorius semiasi iš kasdieninio gyvenimo, linijos ir formos yra gyvos, hiperbolizuojančios.

Literatūros sąrašas

1. Amoamo Maria, Thompson Anna 2010. „(re)Imaging Maori tourism: Representation and cultural hybridity in potcolonial New Zeland“ *Tourist Studies* volume 10, issue 1.
2. Annist, Aet 2013. „Heterotopia and Hegemony: Power and culture in Setomaa“, *Journal of Baltic Studies*, April 44(2):249-269.
3. Bachrach, Peter, Baratz, Morton S. 1962. „Two faces of power“, *American Political Science Review*, 56, 947-52.
4. Bergman, Bosse, Dyrssen, Catharina 2016. „The Urbanised Rural“ iš PROCEEDINGS BEYOND ISM: THE LANDSCAPE OF LANDSCAPE URBANISM, ed. Caroline Dahl, et al. Alnarp, Sweden: Swedish university of agricultural science, 52 – 57.
5. Bianchi, Raoul V. 2009. „The ‘Critical Turn’ in Tourism Studies: A Radical Critique“, *Tourism Geographies*, 11:4, 484-504.
6. Cangia, Flavia 2013. „From Heterotopias to Cultural Landscapes: On Reconstructing Buraku Leather Towns into ‘Japanese National Spaces’“, *Urbanities*, May, Vol. 3 No 1.
7. CAO Yu (曹宇) 2011. „Mass Planning and Space Organizing of Mountain Area Village – Taking Xijiang Miao Village, Guizhou Province for Example” 山区农村聚落的布局与空间组织——以贵州西江千户苗寨为例, *贵州民族研究* 2011.01.
8. CCTV Pavasario šventės transliacija 2018 m. 中央电视台春节联欢晚会 2018 Zhongyang dianshitai chunjie lianhuan wanhui: http://list.youku.com/show/id_z2b59efbfd67efbfd15.html?tpa=dW5pb25faWQ9MTAzNzUzXzEwMDAwMV8wMV8wMQ&refer=baiduald1705
9. Chen, Xinlin (陈心林) 2005. Zuqun Zhongguo de Minzu Yanjiu (族群理论与中国的族群研究) [Ethnicity Theory and the Ethnological Studies in China], 06 *GUIZHOU ETHNIC STUDIES*, 1, 2.
10. Cheong, So-min, Miller, Marc L. 2000. „Power and tourism. A Foucauldian observation“, *Anal of Tourism Research*, 27(2): 371-390.
11. Cocs, Catherine 2001. *Doing the town. The Rise of Urban Tourism in the United States 1850-1915*, 1 vol. University of California Press, London, England.
12. Church, Andrew, Coles, Tim 2007. „Tourism, politics and forgotten entaglements of power“ iš *Tourism, Power and Space*, ed. Andrew Church, Tim Coles, Routledge, 1-42.

13. Danessi, Marcel 1999. „The Interconnectedness Principle and the Semiotic Analysis of Discourse“, *Applied Semiotics / Sémiotique appliquée* 3 : 6/7, 97-104.
14. Doorne, Stephen 1998. „Power, participation and perception: an insider's perspective on the politics of the Wellington Waterfront redevelopment“, *Current Issues in Tourism*, 1(2): 129-166.
15. Edensor, Tim 2000. „Staging tourism: Tourists as performers“, *Annals of Tourism Research*, 27, pp. 322– 344.
16. Edensor, Tim 2001. „Performing tourism, staging tourism: (Re)producing tourist space and practice“, *Tourist Studies*, 1, pp. 59–82.
17. Foucault, Michel 1998. *Disciplinuoti ir bausti*. Kalėjimo gimimas, 1 tomas, iš prancūzų kalbos vertė Marius Daškus, Baltos lankos.
18. Foucault, Michel 1999. *Seksualumo istorija*, 1 tomas, iš prancūzų kalbos vertė Nijolė Kašalionienė ir Renata Padalevičiūtė, Vilnius, Vaga.
19. Franklin, Adrian 2004. „Tourism as an ordering. Towards a new ontology of tourism“, *Tourist Studies*, 4(3): 277-301.
20. Feng Xuguang (冯旭光), Cui Haiyang (崔海洋) 2013. The Anthropological Reflections on Tourism Development of Ethnic Village - A case study of Xijiang Miao village 冯旭光 崔海洋 民族村寨旅游开发的人类学思考 ——以西江千户苗寨为例 贵州大学 经济学院, 贵州 贵阳 55002.
21. Gladney, Dru C. 2004. *Dislocating China. Reflections on Muslims, Minorities and Other Subaltern Subjects*, 1 vol. C. Hurst & Co. Ltd, London.
22. Gumauskaitė, V. (2002) *Michelio Foucault valdžios koncepcijos metmenys*. Filosofija. Sociologija Lietuvos Mokslų akademijos Leidybos skyrius Nr. 4, 25-35 p.
23. Hai Ren 2007. „The landscape of Power: Imagineering Consumer Behaviour at China's Theme Parks“ iš *In The Themed Space: Locating Culture, Nation and Self*, ed. Scott A. Lukas, Lexington Books.
24. Hall, Michael 2010. „Power in tourism: Tourism in power“, iš *Political Economy and Tourism: A Critical Perspective*, ed. Jan Mosedale Routledge, BUSINESS & ECONOMICS, 288 p.
25. Hiller, Harry, Goodbrand, Pernille T. 2016. „From Slum to Village: A Semiotic Analysis in Reimagining Urban Space“, *Canadian Journal of Urban Research*, Volume 25, Issue 2, 48-61.
26. Hoy, David Couzens 1986. *Foucault: A critical reader* Oxford: Blackwell.

27. Hollinshead, Keith 1999. „Surveillance of the worlds of tourism: Foucault and the eye-of-power“, *Tourism Management* 20, 7-23.
28. Hunter, Floyd 1953. *Community Power Structure: A Study of Decision Makers*, 1 vol., Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press.
29. Yang, Li 2007. *Planning for Ethnic Tourism: Case Studies from Xishuangbanna, Yunnan, China*, doktoro disertacija, Waterloo, Ontario, Canada.
30. Yanushkevich, Irina 2014. „Semiotics of Social Memory in Urban Space: the Case of Volgograd (Stalingrad)“, (*IJCRSEE*) *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education* Vol. 2, No.1, 2014.
31. Jean, Lor Jun Ying 2017. *Developing Sustainable Tourism in Ethnic Minority Villages in China* [interaktyvus], *Developing Sustainable Tourism in Ethnic Minority Villages in China*. Prieiga: <<http://www.tourism4development2017.org/wp-content/uploads/2017/07/developing-sustainable-ethnic-tourism-in-china.pdf>> [žiūrėta 2018 05 19].
32. Jóhannesson, Gunnar T. 2005. „Tourism translations. Actor–Network Theory and tourism research“, Sage publications London, Thousand Oaks and New Delhi vol 5(2) 133–150.
33. Larsen, Jonas, Urry, John 2010. „Gazing and performing“, *Environment and Planning D: Society and Space* 2011, volume 29, pages 1110 – 1125.
34. Law, John 2003. *Notes on the theory of the actor network: ordering, strategy and heterogeneity* [interaktyvus], Centre for Science Studies, Lancaster University. Prieiga: <http://www.lancaster.ac.uk/fass/resources/sociology-online-papers/papers/law-notes-on-ant.pdf> [žiūrėta 2018 05 19].
35. Lee, Pamela 2016. „Journey Through the Third Space: Performing Aboriginal Identity Through Historic Re-Enactment Act“, iš *Constructions of Self and Other in Yoga, Travel and tourism*, ed. Lori G. Beaman, Sonia Sikka, Palgrave Macmillan, 19-28.
36. Macleod, Donald V. L., James Carrier, J. 2010. *Tourism, Power and Culture: Anthropological Insights* Channel View Publications, Social Science - 219 p.
37. Mills, C. Wright 1956. *The Power Elite*. New York: Oxford University Press (second edition 1959).
38. Minca, Claudio, 2013. „*The cultural geographies of landscape*“, *Hungarian Geographical Bulletin* 62 (1) (2013) 47–62.
39. Moss, Jessica M. 2015 *Maps, Tourism and Historical Pedagogy: A Study of Power, Identity, and the Politics of Representation in Two Southern Cities*, thesis, Georgia State University.

40. Oakes, Tim 1988. *Tourism and Modernity in China*, 1 volume, Routledge.
41. Reed, Maureen G., 1997. „Power relations and community-based tourism planning“, *Annals of Tourism Research*, 24(3): 566-591.
42. Strange, Ian, 1999. „Urban sustainability, globalisation and the pursuit of the heritage aesthetic“, *Planning Practice and Research*, 14(3): 301--311.
43. Thomas, Rhodri, Thomas, Huw, 2005. „Understanding tourism policy-making in urban areas, with particular reference to small firms“, *Tourism Geographies*, 7(2): 121-137.
44. Uriely, Natan 1997. „Theories of Modern and Postmodern Tourism“, *Annals of Tourism Research*, vol. 24 Issue 4, 982-985.
45. Urry, John. (2002) *Consuming Places*, 1 volume, Routledge.
46. Urry, John, Larsen, Jones 2011. *The Tourist Gaze 3.0*, 3rd edition, Sage Publications Ltd.
47. Linzu, Wang 2015. „The Identification of Minorities in China“, *Asian-Pacific Law & Policy Journal* Vol. 16:2.
48. Wang, Cangbai, 2017. „Heritage as theatre: Reconceptualizing heritage-making in urban China“, *China Information* 2017, Vol. 31(2) 195 –215.
49. Xie, Philip 2011. *Authenticating Ethnic Tourism Channel*, 1 volume, View Publications.
50. Xie, Philip 2012. „Ethnic panopticon : A controversy in aboriginal tourism“ iŝ *Controversities in tourism*, ed. Moufakkir, O., Burns, P. M. PI Group (UK) Ltd, Croydon 115-124.
51. Zang, Wenju (张文菊), Yang, Xiaoxia (杨晓霞), 2007. „The study of tourism entrance ticket in China“ 我国旅游门票研究综述, *HUMAN GEOGRAPHY* Vol. 22. No. 2 2007/45 8.

Interplay of Miao Ethnic Minority and External Powers in Tourism: Ethnic Panopticon in Xijiang Village

SUMMARY

The focus of the thesis is power interplay in the space of ethnic village in the context of tourism. The analysis was based on the case of Xijiang village, which is located in Peoples' Republic of China, Guizhou province. The object of the research – applying postmodern ethnic tourism theories for identification of interplay between Miao ethnic minority and external powers. The results of this research illustrates the systemic ways Xijiang ethnic space is being socially projected and managed.

Michel Foucault's conception of institutional power and panopticon model was applied to the village of Xijiang. The conclusions were made that *knowledge* about Miao ethnic minority is created through institutional power. The result of Ethnic Identification project is articulated narrative of China, as a multinational country. Miao ethnic minority, as a part of ethnic narrative, is being disciplined and controlled in structured spaces. Xijiang village is an example of this kind of space. The thesis deconstructs both physical and immaterial means of the social engineering.

The thesis is useful for scientists, researching on power relations in ethnic tourism, as well for those, who seek gaining knowledge about localization of the discipline between an ethnic minority and the space.